Makso Peloza

URBAR SELA VELE I MALE MUNE I ŽEJANE IZ GODINE 1574.

Njegovo značenje za povijest kraske visoravni

SADRŽAJ

Predgovor 187

Uvod 189

1. Opis rukopisa 189
2. Prijepis rukopisa na latinicu 190
3. Dosadašnje objavljivanje rukopisa ovih triju dokumenata 190
4. Da li je urbar plod rada Založne komisije u Munama i Žejanama 1574. godine ili samo jednokratan proračun dugovanja Donjoaustrijskoj komori za 40 godina pronevjerenog prihoda? 191
5. Razvitak feudalne pripadnosti triju sela 193
6. Izvori za redakciju urbara triju sela iz 1574. godinie 194
7. Obavezna podavanja pojedinih selištara i čitavih sela 195
8. Mjere 197
9. Novčane jedinice 198
10. Osnovne značajke urbara triju sela iz 1574. godine 198
11. Demografsko-etnički karakter Muna i Žejana 200

Urbar selâ Vele i Male Mune i Žejane iz 1574. godine — Njemački izvornik . . 203

Dva izvještaja tadašnjoj Donjoaustrijskoj komori u Gracu:

1. dra Johanna Linsmaira, komorskog opunomoćenika (prokuratora), bez oznake mjesta i datuma postanka;
2. povjerenikâ (komesara) za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574.
   Njemački izvornik 210
   Hrvatski prijevod 217

Popis slika i karata 223

Urbario dei villaggi Vele e Male Mune e Žejane del 1574. 246

PREDGOVOR

Nijedan urbar nekadašnje austrijske pokrajine Istre nema ono značenje za objašnjenje osnovnih povijesnih problema svojih naselja i ostalog dijela svoje mikroregije kao što ga ima urbar selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574.

Taj urbar predstavlja naime ne samo izvor za specifične urbarijalne odnose munsko-žejanskih podložnika prema svojim jurisdicentima — tadašnjoj zemaljskoj gospodi u Novigradu i Švarceneku i njihovu nadležnom organu Donjoaustrijskoj dvorskoj komori u Gracu u XVI. stoljeću, nego — sa svoja dva priložena izvještaja — i za demografsko-etničko, političko, a dobrim dijelom i za gospodarsko zbivanje na kraskoj visoravni toga vremena, a ujedno znači bitan doprinos za upoznavanje feudalne organizacije tog područja nakon rasformiranja rašporske gospoštije.

Zato je obradba toga teksta prerasla od arhivističko-paleografskog u znatno širi zadatak, koji je dobio svoj izraz i u podnaslovu ove radnje. Po građi i dokumentaciji koju donosi, analizi i sintezi koju provodi i zaključcima koje utvrđuje kao rezultat tog rada ova je radnja bitan doprinos povijesti Hrvata i Slovenaca na liniji njihova vjekovnog susreta na visoravni istarskoga krasa.

KRATICE

SLA	Steiermärkisches Landesarchiv — Graz
iöHk	Innerösterreichische Hofkammer — u SLA
urbar triju sela 1574.	urbar selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574.
AM	Atti e Memorie, Parenzo
f.	folij
Sl.	Kad se u tekstu ove rasprave upućuje na neki od rukopisu priloženih reproduciranih dokumenata kraticom Sl, ta se ista kratica Sl upotrebljava i kad se radi o reprodukciji koje *zemljopisne karte* npr. brojevi 4, 5, 6, 7, 8a, 8b, 19 i 20.

UVOD

1. Opis rukopisa

Rukopis ovog našeg urbara dio je relativno vrlo opširnog dosjea — rezultata anketnog postupka Komisije za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj 1574. godine u gospoštijama Švarcenek (na Slovenskom krasu, danas općina Sežana, gradina se nalazi između Divače, Rodika i Vatovlja) i Novigrad (na Hrvatskom krasu, iznad Podgrada). U tom dosjeu obuhvaća 10 folija veličine 21 × 31,2 cm. Listovi su u najnovije vrijeme olovkom numerirani unutar dosjea od 126 do 135.

Dosje nije uvezan, nego je ostao u arcima, samo napola presloženima.

Zajedno s prilozima listovi teksta rukopisa samo su pri dnu (oko 8 i 5 cm iznad donjeg ruba) dvaput probušeni i prošiveni tanjim konopcem, koji lagano pridržava dijelove dosjea. Dosje se čuva — kao i ostali materijal istog fonda, Donjoaustrijske dvorske komore (iöHk) — jednostavno umotan zaštitnim papirom, vezan konopcem izvana. Tako je od vremena uređenja Štajerskog zemaljskog arhiva u Gracu, u prošlom stoljeću.

Urbaru su priložena dva izvještaja tadašnjoj Donjoaustrijskoj komori u Gracu: 1. dra Johanna Linsmaira, komorskog opunomoćenika (prokuratora), bez oznake mjesta i datuma postanka; i 2. povjerenikâ (komesara) za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574.

Ova dva izvještaja nalaze se napisana na folijama 136—137, odnosno 138—142^{v}.

Sam urbar napisan je vrlo lijepo krasnopisnom goticom, prvi izvještaj vjerojatno istom rukom kao i sam urbar, a drugi je izvještaj vjerojatno pisala druga ruka, ali kasnije; oba su izvještaja pisana dosta pažljivo.

Nisu bile ispisane folije 126^{v}, 135^{v} i 137^{v}. Na foliji 135^{v} unijela je kasnije kancelarija Donjoaustrijske komore u Gracu svoje bilješke.

Sve su folije ostale neoštećene, pa je tekst rukopisa ostao gotovo potpuno čitljiv, osim pokoje pisarske nemarnosti. (Sl. 12)

Na foliju 126 ispisan je naslov urbara:

»Der drey Dörfer Groß und Khlain Munach und
Seyach Ertragung.«

Nešto niže nalazi se bilješka:

»Zur Schwarzenegkhisch(en) Vnd Neuheuserisch(en)
Pfandschafftshandlung Zulegen«.

Rukopis je pohranjen u Štajerskom zemaljskom arhivu u Gracu pod signaturom iöHk 1575-VIII-74.

2. Prijepis rukopisa na latinicu

Tekst urbara selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574, koji ovdje u nastavku objavljujem, sadrži s gotice na latinicu vjerno transkribiran tekst triju dokumenata: izvornog urbara i dvaju priloga — izvještaja opisanih u točki 1.

Za važnije jezične i pisarske pogreške uneseni su uobičajeni znakovi upozorenja u bilješkama.

Iz razloga potpune vjernosti prvotnom tekstu ostaje nepromijenjeno:

pisanje gotičkog slova »oštro s« ß, jer je ono velikim dijelom tijekom samoga urbara upotrijebljeno kao znak kratice za talijanski soldo;

pisanje slova »J« mjesto majuskulnog slova »I«;

pisanje dvostrukog slova »nn«, posebno u vezniku »Vnnd«, u zamjenici »Vnnß«, prijedlogu »Jnn« i složenicama;

pisanje u originalu preglašenog slova »y«.

Za objašnjenje i tumačenje značenja nejasnih i nerazumljivih riječi i pojmova upućujem na predmetna pomagala koja su objavili Milko Kos, Pavle Blaznik i Danilo Klen.[1]

3. Dosadašnje objavljivanje rukopisa ovih triju dokumenata

H. J. Bidermann je 1888. godine objavio prvi opširniji sažetak sadržaja ovih triju dokumenata.[2] Jedino je krivo protumačio toponim »Seyach« kao brkinsko selo Zajevše mjesto Žejane, na što ga upozorava već Josip Ribarić.[3]

Na dovođenje novog hrvatskog pučanstva u naša tri sela u godinama 1512—1525, što doznajemo iz izvještaja od 30. prosinca 1574, osvrću se prema Bidermannu Attilio Tamaro[4] i Hans Pirchegger,[5] zatim prema Ribariću Danilo Klen.[6]

---

[1] Milko Kos, Srednjeveški urbarji za Slovenijo, zv. I, Urbarji Salzburške nadškofije, Ljubljana 1939, str. 137—163; zv. II, drugi del, Ljubljana 1954, str. 311—408.

Pavle Blaznik, Srednjeveški urbarji za Slovenijo, zv. IV, Ljubljana 1963, str. 369—472. Svi navedeni u izdanju Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Danilo Klen, Urbar pazinske grofovije (1498), Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu, sv. XIV, Rijeka 1969, Kazalo stvari i pojmova, str. 139—154.

[2] H. J. Bidermann, Neuere slawische Siedlungen auf süddeutschen Boden, Stuttgart 1888, 11], 367, Siedlungen in Istrien.

[3] Josip Ribarić, Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, Srpski dijalektološki zbornik, knj. IX, Rasprave i građa, Srpska kraljevska akademija, Beograd 1940, str. 41. — Napomena M. Peloza: Ribarićeva studija napisana je oko 1910 godine.

[4] Attilio Tamaro, La Vénétie Julienne et la Dalmatie. Histoire de la nation italienne sur ses fronières orientales, I, La Vénétie Julienne, Rome 1918, str. 450, 454.

[5] Hans Pirchegger, Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, I. Abt., Die Landgerichtskarte, 4. Teil, Kärnten, Krain, Görz und Istrien, 2. Heft: ... Istrien, Akademie der Wissenschaften in Wien, Wien 1929, str. 509.

[6] Danilo Klen, Fragmenti Rašporskog urbara iz prve polovine XV. stoljeća, Jadranski zbornik, IV/1959—1960, Rijeka—Pula 1960, str. 167—168.

Opširniji prikaz naseljavanja triju sela, uglavnom prema podacima ovih triju dokumenata, s demografskom analizom, iznio je autor ovih redaka na znanstvenom skupu u Malinskoj 13. listopada 1971. u svom referatu »Etnička politika Krsta Frankopana Brinjskog na istarskom kopnu«.[7]

Dane Gruber[8] ne spominje ovaj izvor.

Pietro Kandler,[9] Josip Gruden,[10] Šime Žužić[11] i Nikola Žic[12] bez poznavanja ovih triju dokumenata i bez dovoljnog poznavanja drugih predmetnih izvora iznose netočne podatke o etničkom porijeklu pučanstva visoravni hrvatskog krasa.

Koliko mi je poznato, dijalektolozi čakavštine hrvatskog krasa — osim Josipa Ribarića — Stjepan Ivšić,[13] Aleksandar Belić,[14] Mieczysław Małecki[15] i drugi nisu imali u rukama ove izvore.

4. Da li je urbar plod rada Založne komisije u Munama i Žejanama 1574. godine ili je on samo jednokratan proračun dugovanja Donjoaustrijskoj komori za 40 godina pronevjerenog prihoda?

Dokumenat podnesen tadašnjoj gradačkoj Donjoaustrijskoj komori u obliku izvještaja Založne komisije od 30. prosinca 1574. nastao je zbilja — kako vidimo — u potpuno iznimnim okolnostima.

Popis obaveza triju sela[16] završava[17] saldom računa upravljanja trima selima od mjeseca prosinca 1574. Račun podnosi Komisija u visini od 14.922 rajnska zlatnika i 23 krajcara za 40 godina potpuno slobodnog neprijavljenog uživanja od strane pokojnog Monesisa i nakon toga njegove udovice, pa nadvojvoda Karlo ima pravo zahtijevati vraćanje te svote od još žive gospođe Monesis.

Pa i oba dijela naslova urbara: »Der drey Dörfer Groß und Khlain Munach und Seyach Ertragung./. Zur Schwarzenegkhisch(en) Vnd Neuheuserisch(en) Pfandschafftshandlung Zulegen«, kao i optužbe protiv obitelji Monesis iznesene u oba priložena izvještaja, ostavljaju utisak kao da su i sam popis obaveza i prilozi sačinjavali samo zapisnik istražnog postupka, priložen predmetu postupka u pitanju zaloga obiju gospoštija — Švarcenek i Novigrad.

---

[7] Objavljen u opširnim izvacima u riječkom »Novom listu« 10—17. studenoga 1971.

[8] Dane Gruber, Povijest Istre, Zagreb 1924, str. 220, 236.

[9] Pietro Kandler, Indicazioni..., Trieste 1855, Capitaneria di Raspo..., str. 183.

[10] Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda, 4. zv., Celovec 1914, str. 594.

[11] Šime Žužić, Istra prema Hrvatskoj u razdoblju 1860.—1918, Obzor Spomen-knjiga 1860—1935, Zagreb 1935, str. 93.

[12] Nikola Žic, Istoimena naselja u Istri, Riječka revija, IV, 1955, str. 207, 213.

[13] Stjepan Ivšić, Današnji posavski govor, Rad JAZU 196, str. 124—254; Rad 197, str. 9—138.

Isti, Nacrt za istraživańe hrvatskih i srpskih narječja, Kovčežić 1, JAZU, Zagreb 1914.

Isti, Hrvatska dijaspora u XVI. vijeku [Izvod iz rasprave], Ljetopis JAZU 50, za god. 1936/37, Zagreb 1938, str. 99—102.

[14] Aleksandar Belić, O srpskim ili hrvatskim dijalektima, Glas SANU, 1908, LXXVIII.

Isti, Čakavski dijalekt, Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka, I, Zagreb 1925, str. 413—417.

[15] Mieczysław Małecki, Przegląd słowiańskich gwar Istrji, Kraków 1930.

[16] Urbar selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574, ff. 126—134v.

[17] Na i. mj., f. 135.

Možemo prihvatiti da naši spisi imaju karakter materijala za jednokratno reguliranje računa obitelji Monesis prema Gradačkoj komori, odnosno nadvojvodi Karlu, ali oni posjeduju također i sve elemente koji nas ovlašćuju da taj zapisnik obaveza definiramo kao urbar triju sela iz god. 1574.

Postupak je vodila Komisija Donjoaustrijske komore određena za čitavu Kranjsku, uređujući u založnom središtu Kostanjevici, neprestano tražeći i primajući direktive od Gradačke komore, kojoj je zatim slala svoje izvještaje o ključnim pitanjima postupka.

Čitav ostali postupak Komisije potpuno odgovara redovitoj proceduri reformiranja urbara u ostalim gospoštijama za koje je Komisija bila određena: najprije traži predašnje urbare, a budući da ni u jednom od podnesenih primjeraka za Novigrad i Švarcenek ne nalazi naša tri sela, koja je mislila naći registrirana u tim urbarima, ispituje upravitelje i suce u tim mjestima, nadalje polazi čak u Kopar te obilazi dotična tri sela da provjeri na licu mjesta u kontaktu sa starijim osobama utvrđene urbarijalne obaveze.

U izvještajima se izričito ne spominje urbarijalno anketiranje podložnika i bilježenje feudalnih obaveza, nego samo opće informiranje Komisije o feudalnoj pripadnosti triju sela.[18] Također se ne spominje jesu li tom prilikom uz članove komorske Komisije bila prisutna dva župana, munski i žejanski, kao predstavnici općinske samouprave. Da li je bio prisutan predstavnik nekog jurisdicenta, također ne doznajemo iz teksta samog urbara, ali podaci izvještaja od 30. prosinca 1574. ovo posljednje isključuju.

Međutim, pred nama je rezultat toga postupka: formalan potpun popis podavanja i obaveza koje su seljani triju sela bili de facto dužni izvršavati prema raznim jurisdicentima, barem nakon stišavanja mletačkog rata, već u godinama 1528—1574, a citirani naslov redigiranog spisa, koji pobliže ne određuje niti vremenski ograničava važnost tih odredaba, sugerira da su se te obaveze smatrale trajno urbarijalno utvrđenima za tri navedena sela do daljega.

Međutim, svaku sumnju o tome da li taj dokumenat sadržava urbarijalno ugovorene iznose podavanja munskih i žejanskih podložnika izričito rješavaju dvije registraturne bilješke Donjoaustrijske komore[19] iza originalnog teksta, koje glase: »Partikular- und Sumarisch ertragung d(er) dorfer groß und khlain Munach und Seyach«, i druga: »Weillen im Hofbeuelch nicht gemeldt wierdet, daß diß fur ain Contract sein solle mit № 8 vund dann bei den Relation(en) vundter disen Numero kain Auszug befunden wierdet, So ist derwegen allain dis(er) Contract eingeschlossen worden«.

Konstatacija »daß diß fur ain Contract sein solle« utvrđuje da taj dokumenat predstavlja Contract, tj. ugovor između jurisdicenta i podložnikâ o obavezama podavanja, a to upravo znači urbar.

To je dakle u stvari formalni urbar za spomenuta tri sela bez obzira na to nosi li upravo taj naziv u svom naslovu ili ne nosi.

Tako je uostalom shvatio postupak i rezultat urbarijalne reforme u Munama i Žejanama 1574. godine već i Bidermann 1888. godine.[20]

Upravo taj i takav urbar u neku je ruku matični rodni list kojim ta tri sela, do 1509. god. de jure i de facto periferni dio rašporske gospoštije,

---

[18] Na i. mj., f. 138, 28—29.

[19] Na i. mj., f. 135v.

[20] Bidermann, nav. djelo, str. 367: »Nach der von der Kommission veranstalteten Urbarialbeschreibung fanden sich im Dezember 1574 vor: zu Mune grande...«

ceneku. Postoji mogućnost da se tu radilo o izravnom diplomatskom utjecaju obitelji Monesis, koja je još uvijek posjedovala gospoštiju Švarcenek, te je željela vratiti i produžiti svoj posjed na trima selima i ubuduće.

U godinama 1585—1588. jurisdicent u selima je Ludovico Bonomo[34] (1585. gradi munski grad, koji je razoren 30. studenoga 1616), a 1597. Cristoforo Bonomo titular je šefa munske mitnice, a čini se i jurisdicent dobra Mune.[34a] Godine 1608. tri sela drži Johann Ulrich von Eggenberg.[35] 19. ožujka 1619. (Sl. 21) godine Eggenberg prodaje i predaje dobro Mune Franju Knežiću, kapetanu trsatskom i upravitelju pazinske grofovije, vjerojatno sa sudskom jurisdikcijom; Knežić se nazivlje »gospodar Muna«.[36] Godine 1640. dobro Mune je po Knežićevoj odredbi predano za opremu samostana benediktinki u (Sl. 19, 20) Rijeci; on 1663. kupuje područnu sudsku vlast.[37] 1791. benediktinski samostan prodaje dobro Mune.[38]

Nakon toga nastupaju napoleonski ratovi i administrativne reforme XIX. stoljeća.

6. Izvori za redakciju urbara triju sela iz 1574. godine

Po analogiji na urbare goričkih gospoštija XIV. stoljeća[39] i možebitne istovremene urbare na posjedima goričkih grofova u Istri[40] možemo s razlogom pretpostaviti postojanje urbara ili barem urbarijalnih propisa i za rašporsku gospoštiju već prije 1358. godine,[41] dakle prije rašporskog urbara iz prve polovine XV. stoljeća[42].

Svi ti urbarijalni propisi vrijedili su i za naša tri sela do 1509. godine. Od tada do 1535.[43] ne poznajemo pobliže ni pravno ni stvarno urbarijalno uređenje triju sela, a dalje do 1574. godine konkretnu situaciju vidimo iz već spomenutog izvještaja od 30. prosinca 1574.

Tri sela nisu nikada bila unesena u urbare Socerba i Novigrada, kako inače smatra Pirchegger,[44] niti Švarceneka.[45]

---

[34] SLA iöHk 1586—III—17, 1586—IV—52, 1588—VII—34.

[34a] SLA iöHk 1597—V—20.

[35] Walther Ernst Heydendorff, Die Fürsten und Freiherren zu Eggenberg und ihre Vorfahren, Graz 1965, str. 149.

U veljači 1974. pokušao sam — prigodom svog znanstvenog rada u Gracu — dobiti arhivsku potvrdu za taj podatak iz arhiva obitelji Herberstein, u kojem se čuva pismena ostavština obitelji Eggenberg, ali je rezultat bio negativan.

[36] Pirchegger, nav. djelo, str. 509. — Upozoravam na netočnosti iznesene u ovoj jedinici: »4. LG. Frauenkloster Fiume«, koje podacima iz izvorne građe ispravljam tijekom ove radnje.

[37] Na i. mj., str. 509.

[38] Posljednji spis toga postupka: Historijski arhiv Rijeka, № 1379/791 datum e Sessione Guberniali Littoris Hungarici die 13:tia Octobris 1791 Flumine celebrata, deponiran JU 2 46 14. XII. 1792.

Čitav postupak rasprodaje vlasništva samostana benediktinki u Rijeci u godinama 1777—1791. nalazi se arhiviran u Historijskom arhivu Rijeka, JU 2 1—3.

[39] Milko Kos, Srednjeveški urbarji za Slovenijo, zv. II, Urbarji Slovenskega Primorja, Ljubljana 1948; zv. III, drugi del, Ljubljana 1954.

[40] Upor. Danilo Klen, Urbar pazinske grofovije (1498), Vjesnik historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu, sv. XIV, Rijeka 1969, str. 57.

[41] Danilo Klen, Fragmenti Rašporskog urbara iz prve polovine XV. stoljeća, kao bilj. 6, str. 164—165.

[42] Na i. mj., str. 156.

[43] Izvještaj povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574, f. 140v, 1.

[44] Pirchegger, nav. djelo, str. 509. pod »Frauenkloster«.

[45] Usporedi podatke bilježaka 30—33.

Nakon spomenutih urbarijalnih uredbi za pučanstvo i teritorij ovih triju sela do urbara iz 1574. godine, ova koju ovdje prikazujemo prva je urbarijalna uredba koja se odnosi na kompaktno novonaseljeno munsko novočakavsko i žejansko istrorumunjsko pučanstvo. Zbog nedostatka predašnjih urbarijalnih dokumentarnih predložaka za ta tri sela[46] vidjeli smo da je ovaj novi urbar morao biti redigiran obilaskom naseljâ,[47] na temelju izjava obveznika i po analogiji na susjedna mjesta.[48]

Na određenu vezu između redaktora urbara triju sela iz 1574. godine i novigradskog urbara iz 1576. godine[48a] — osim postojanja istih direktiva Komore i barem nekih istih članova Komisije — upućuje identičan redoslijed navođenja podavanja u urbaru triju sela za pojedina selišta i u novigradskom urbaru iz 1576. za pojedina sela te gospoštije, zatim navođenje talijanske i njemačke valute u oba urbara. Dvije kasnije unesene bilješke u urbaru triju sela iz 1574. za Žejane »in Deutch(er) Munz«[49] i točno na analognom mjestu iza navedene talijanske valute u originalnom novigradskom urbaru iz 1576. godine navedeno »et fa in moneta tedesca«, odnosno »thedesca« kod sela Račice, Obrov, Artviže, Ostrovica i Suhorje,[50] upućuje nas na sinkronizirano kolacioniranje definitivnih tekstova tih dvaju urbara u fazi pred njihovo definitivno predavanje njihovim destinatarima: prvog munskog primjerka Komori u Gracu, trećeg primjerka novigradskom sucu.[50a]

(Sl. 14)

(Sl. 15, 16)

Interesantno je da autor bilježaka na foliju 131[v] urbara triju sela, pod utjecajem talijanskog predloška novigradskog urbara iz 1576. ili možda nekog ranijeg, veli najprije »in Deutch(er) Munz«, a iza toga »Auf der Deutch(er) Munz«.

Konačan je prijedlog članova Komisije za redakciju urbara triju sela iz 1574. vjerojatno bio formuliran uz kasniju konzultaciju (u Munama i Žejanama neprisutnih) novigradskog i švarceneškog upravitelja i dvojice mjesnih domaćih župana iz Muna i Žejana.

Zbog nedostatka ostale predmetne arhivske građe ne bi se za sada moglo nešto više o tome reći.

7. Obavezna podavanja pojedinih selištara i čitavih sela

Prvi dio popisa obaveznih podavanja[51] donosi popis selišta (Hueben) »die besizen vnnd verdienen« (Vele Mune), odnosno »verzinzen« (Male Mune) »diser Zeit nachuolgende vnderthonnen«: na 12,5 selišta Velih Muna, 5 selišta Malih Muna, 10 selišta Žejana bilo je 1574. godine ukupno 43 obitelji selištara (23 + 5 + 15),[52] a u Velim Munama nalazilo se još 5 obitelji bez selišta (»Vndersassen« u Munama, »podružniki« u novigradskom urbaru iz 1576).[53]

(Sl. 13)

---

[46] Izvještaj povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574, f. 138[v], 9—11.

[47] Na i. mj., f. 138, 26 — f. 138[v], 4.

[48] Na i. mj., f. 138[v], 11—16.

[48a] Kod pisca ovih redaka, rukopis.

[49] Urbar sela Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574, f. 131[v].

[50] Novigradski urbar od 1576. godine, prvotna numeracija ff. 1, 1[v], 8, 9, 9[v].

[50a] Izvještaj povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574, f. 138, 23.

[51] Urbar sela Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574, ff. 127—132[v].

[52] U hrvatskom jeziku nemamo drugog izraza za posjednike pojedinih selišta.

[53] Urbar sela Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574, f. 129[v].

Za Vele Mune utvrđeno je podavanje od svakog selišta:

13 talijanskih funti, odnosno libara i 14 šilinga činža u novcu,
4 novigradska kupljenika kukuruza,
4 novigradska kupljenika zobi (Zinshabern)[54]
i za rabotu 52½ šilinga u novcu.

Za Male Mune od svakog cijelog selišta:

13 talijanskih libara i 8 solda činža u novcu, kukuruza i zobi kao Vele Mune i za rabotu kao Vele Mune, osim nasljednikâ Martina Ujčića, koji su za dva cijela selišta plaćali 26 talijanskih libara i 16 solda činža u novcu i za rabotu 5 talijanskih libara i 5 solda.

Za Žejane od svakog cijelog selišta:

11 talijanskih lira i 18 solda činža u novcu[55]
i novac za rabotu 52½ solda.

Za sva tri sela nakon svih navedenih iznosa u talijanskoj valuti naveden je i odgovarajući iznos u rajnskim zlatnicima, krajcarima i denarima (in Deutcher Münz).[56]

Od 5 obitelji bez selišta u Velim Munama plaćala je svaka obitelj 8 krajcara nespecificiranog podavanja u novcu.

Izgleda da su seljani triju sela davali svu efektivnu rabotu u novcu, te time potpuno udovoljavali svim obavezama podavanja fizičkog rada, jer su npr. svi radnici i radnice zaposleni prigodom gradnje munskoga grada 1585. godine dobivali nadnicu: muški po 16, žene po 10 solda, kako javlja jurisdicent i graditelj objekta Ludovico Bonomo nadvojvodi Karlu u Grac u pismu od ožujka 1586. godine.[57]

Sela Vele i Male Mune ne plaćaju nikakvu desetinu od žita u naravi nego umjesto toga daju novac u označenoj vrijednosti.[58]

Podaju desetinu od lanadi i janjadi, te od toga dolazi godišnje prosječno 77 jedinica prihoda.[59]

Selo Žejane podaje desetinu od žita, koja godišnje prosječno iznosi 6 kupljenika kukuruza, 4 kupljenika raži, 5 kupljenika ječma i 3½ kupljenika zobi, a od lanadi i janjadi prosječno 57½ jedinica.[60]

Prihod od travarine iznosi: od jednog brda kod Muna plaćaju podložnici iz sva tri sela, svi zajedno podjednako, travarinu 36 dukata u novcu.[61]

Od brda zvanog Fratta, kamo godišnje dolaze stranci na ispašu sa svojom stokom, plaćalo se dosad godišnje 33 dukata, 1 škopljeni janjac, 1 sir i 1 okrugli sir. 1574. godine povišena je travarina na 40 dukata u novcu. Te godine nije primljen okrugli sir.[62]

Maltarina i daća za gostionicu u Munama donosi godišnje prosječno 2 zlatnika i 20 krajcara.[63]

---

[54] Na i. mj., f. 134.
[55] Na i. mj., Zinß gelt f. 131, Gelt Zinß 131v.
[56] Na i. mj., f. 131v.
[57] SLA iöHk 1586—III—17.
[58] Urbar sela Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574, f. 133.
[59] Na i. mj.
[60] Na i. mj.
[61] Na i. mj., ff. 133—133v.
[62] Na i. mj., f. 133v.
[63] Na i. mj.

Maltarina i vinska daća u Žejanama donosi svake godine prosječno 1 zlatnik i 57 krajcara.[64]

Porez od svakog cijelog selišta (Hueb Steur) za sva tri sela iznosi 1 krunu, te ulazi u redovite prihode.[65]

Rokovi izvršavanja obaveza i podavanja u urbaru se ne navode.

Pregled godišnjih redovitih i neredovitih prihoda triju sela: (Sl. 17)

Tri sela:	činž u novcu	184 zl.	55 kr.	1 s.
Vele i Male Mune:	kukuruz	30	48	
	zob	11		
Žejane:	desetina kukuruza	2	48	
	„ raži	1	20	
	„ ječma	1	30	
	„ zobi		35	
	lanad i janjad	26	54	
	škopljeni janjci	2		
	sir	1	30	
		257	320	1
	ukupno:	262	20	1[66]

Za 40 godina dug za preuzete prihode obitelji Monesis iznosi dakle 10493 zlatnika, 20 krajcara i 40 denara;[67] ako se tome doda na temelju od 6% izračunan iznos zaloga od 4388 zlatnika i 53 krajcara, onda dug ukupno iznosi 14882 zlatnika, 23 krajcara i 40 denara.[68]

Nije sasvim jasan ključ po kojem je Komisija izračunala taj iznos zaloga.[69]

U svakom je slučaju obitelj Monesis prema računu same Založne komisije Donjoaustrijske komore u Gracu do konca 1574. godine privatizirala čitav zalog i prihod triju sela, Vele i Male Mune i Žejane, u proteklih 40 godina.

8. Mjere

Od mjera za obujam urbar triju sela iz 1574. godine spominje *novigradski kupljenik* i *ljubljanski star*, koji sadrži 5 novigradskih kupljenika.[70] Ako je ljubljanski star zahvaćao 114 ili 114,80 litara,[71] onda je novigradski kupljenik morao zahvaćati 22,8 ili 22,96 litara.

---

[64] Na i. mj., f. 134.

[65] Na i. mj.

[66] Na i. mj., f. 134v. Komisija za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj u redigiranom urbaru triju sela iz 1574. veli: 263 zlatnika, 20 krajcara i 1 soldo; ili je to pogrešno zbrajanje ili ispada kao da računa za jedan zlatnik samo 50 krajcara.

[67] Komisija veli: 10533 zlatnika i 33 krajcara.

[68] Komisija veli: 14922 zlatnika i 23 krajcara

[69] Urbar triju sela 1574, f. 134v.

[70] Na i. mj., f. 134.

[71] Zlatko Herkov, Mjere Hrvatskog primorja s osobitim osvrtom na solne mjere i solnu trgovinu, Historijski arhivi Rijeka i Pazin, Posebna izdanja 4, Rijeka 1971, str. 48.

O mjeri za težinu, *funti*, koju urbar spominje[72] ne možemo sa sigurnošću kazati da li se odnosi na riječku,[73] istarsku[74] ili koju drugu manju mletačku mjeru, uobičajenu u Rijeci[75] i Trstu.[76]

9. Novčane jedinice

Osnovna novčana jedinica koja se upotrebljava za obračunavanje novčanih obaveza podložnika triju sela jest talijanska funta, odnosno libra i soldo[77] kao i u urbaru susjednog Novigrada iz 1576. godine. Međutim kao i novigradski urbar i ovaj vrijednosti izražene u talijanskoj valuti odmah označuje »et fa in moneta tedesca«,[78] tj. u zlatnicima (forintama, Gulden), krajcarima i denarima, računajući 1,5 solda za 1 krajcar.

Samo na jednom mjestu, na prvoj strani zapisnika obaveza,[79] upotrebljava redaktor našeg urbara triju sela termin obračunske jedinice »Schilling« za oznaku solda, uz talijansku funtu, koja se na istoj strani dvaput spominje.

Osim u ovim valutama urbar neka novčana podavanja računa u dukatima[80] i u krunama.[81]

10. Osnovne značajke urbara triju sela iz 1574. godine

Ovaj je urbar registar koji sadržava poimeničan popis podložnika sela Vele i Male Mune i Žejane i njihovih podavanja 1574. godine.

Ne spominje nikakav raniji dokumenat o uređenju najvažnijih odnosa između zemaljske gospode i njihovih podložnika koji bi dotada važio na tom području.

Broj selišta u trima selima u godinama 1394, 1574. i 1619. ostaje za Male Mune (5) i Žejane (10) isti, ali se za Vele Mune do 1574. godine snizuje od 15 na 12,5 i takav ostaje do 1619. godine. To je po svoj prilici u vezi sa silaskom tog sela s njegova prvotnog položaja na visoravni brda Golopust na zapadnu padinu istog brda tijekom XV. i XVI. stoljeća S tim u vezi stoji i postupna promjena imena dvaju sela od Muna (singularno!) Gornja i Donja[82] u Vele i Male Mune (pluralno).[83] I u toj promjeni obje Mune

---

[72] Urbar triju sela 1574, f. 134v.
[73] Herkov, n. dj., str. 66.
[74] Herkov, n. dj., str. 65.
[75] Herkov, n. dj., str. 64—66.
[76] Herkov, n. dj., str. 74—75.
[77] Urbar triju sela, ff. 127—132v.
[78] Vidi bilješku 50.
[79] F. 127, 12.
[80] Herbadiagelt, f. 133v.
[81] Hueb Steur, f. 134.
[82] Godine 1414. Mûna Maior i Mûna Minor (uspor. Atti e Memorie, Parenzo 1890, str. 7, Senato Misti vol. L). Novigradski urbar iz 1576. godine ima na kraju, s početkom na f. 36, označene granice novigradske gospoštije (idući foliji su nenumerirani) pod naslovom »Piloni della giurisdiction et il Circouito di Castel Nouo«, gdje se na petoj strani dva put a na šestoj strani jedanput spominje Muna; još se navodi oblik Muna u aktima SLA iöHk 1584—XII—30, 1588—VII—114, 1626—XII——49 (Ober und Undter Munach), 1640—XII—13, 1651—IV—30, 1652—III—4, 1653——XII—31.

Josip Ribarić daje etimologiju toponima Mûna — Müne u »Rječniku« priloženom radnji navedenoj u bilješki 3, strana 169.

Pisac ovih redaka dao je svoju interpretaciju etimologije toponima Mune u radnji »Povijest izgradnje i razaranja munskoga grada«, poglavlju »Ranija utvrđenja na munsko-žejanskom području«, rukopis, str. 6.

[83] Urbari triju sela iz 1574. i 1619. imaju oblike Groß und Klein Munach.

zadržavaju jednog župana, a Žejane imaju svoga kao i dotada. Znači, logično, da su i granice seoskih zajednica morale ostati nepromijenjene pri prijelazu sela Vele Mune na novu lokaciju.

Pobliže određivanje vremenskog raspona i pojedinosti tog procesa prelaženja zahtijevalo bi podulji arhivski studij i analizu.

Poznati elementi urbarijalnog uređenja Muna i Žejana tijekom 225 godina (1394—1619) ukazuju na određenu homogenost, unutrašnju nediferenciranost tog feuda, kojega je osnovna karakteristika naturalno gospodarstvo, i to zemljoradnja i stočarstvo (odredbe o travarini, jaradi, janjcima, siru). U urbaru iz 1574. nema nikakvih odredaba o iskorištavanju šuma; vjerojatno su već prije 1574. godine šume koje nisu pripadale seoskoj zajednici bile pod potpunom kontrolom Komore, te se za sječu šume plaćala daća u novcu. Kasnije je u Munama postojao Holzdaziar Ambt.[84]

Vinogradi, mlinovi, ribarstvo, lov i mesnice ne spominju se u urbaru iz 1574. godine.

U našem urbaru nema ni najmanjeg podatka o tome čime se bavilo onih pet obitelji bez selišta (Vndersassen, podružniki), registriranih u Velim Munama:[85] jesu li se bavili nekim obrtom[86] ili su samo radili na zemlji selištara?

Za usporedbu *procesa prelaženja munsko-žejanskog pučanstva do 1574. godine sa selišta među podružnike* sa suvremenim stanjem u okolnim gospoštijama uzimamo novigradski urbar iz 1576. godine. Dok je u našim trima selima na 48 obitelji na 27,5 selišta bilo 5 obitelji podružnika, prema novigradskom urbaru u 50 sela i još kod Tabora, u Račicama, Pod Novigradom, u Golcu, Javorju, Brezovu Brdu i Erjavču, sve mjestima s nekim — punim ili djelomičnim — obavezama prema jurisdikciji Novigrada, na 334,5 selišta (broj obitelji na njima je sigurno bio nešto veći, ali nam nije poznat jer ga novigradski urbar ne navodi) ima 59 podružnika.

U trima selima postotak obitelji podružnika iznosi 10,42%, a na području jurisdikcije susjedne novigradske gospoštije 14,49% od broja selišta, dakle nešto manje od broja obitelji. Ovaj rezultat procesa nastajanja većeg broja podružnika u novigradskoj gospoštiji ukazuje na znatnu diferenciranost Novigrada u odnosu na Mune i Žejane. Ta bi razlika bila zahvalna tema za komparativno istraživanje.

Ono bi sigurno otkrilo činioce koji su djelovali na relativan porast pojave podružnika u Novigradu: posljedice ratnih razaranja XV. i XVI. stoljeća, feudalne napetosti, razvoj obrta i trgovine, demografski procesi (prirodni porast pučanstva, migracije), prometne veze i dr.; ti su isti činioci, međutim, u Munama i Žejanama imali druge dimenzije.

Da bolje uzmognemo ocijeniti djelovanje ovdje navedenih zbivanja moramo ih promatrati povezano sa djelovanjem osnovnih uzroka tada suvremenih seljačkih buna kod nas i u Srednjoj Evropi. Obilna dokumentacija gradačke Dvorske komore za vrijeme oko 1630. godine označuje raspoloženje seljaka u Nutarnjoj Austriji kao stanje permanentne virtualne seljačke bune.

Značajna je koncentracija najvećeg broja podružnika u upravnim središtima Brezovici (5) i Pod Novigradom (11). U urbaru triju sela nema nikakvih odredaba o sudstvu.

[84] SLA iöHk 1626—XII—45.
[85] Urbar triju sela 1574, f. 129v.
[86] Vesla, obruči? Uspor. za vesla SLA iöHk 1588—VIII—16.

Postojanje mitnice u Munama, čije se sjedište, munski grad, gradio 1585. godine (radila je dakle već ranije), do 1628. i zatim ponovno 1636—1644, svjedoči da je putovima kojima se prolazilo na Lanišće, Vodice i dalje u Buzet, Pod Novigrad, Sv. Pavao-Starigrad, Brgud, Kastav itd. kretala znatna trgovina između mletačke Istre i Krasa i dalje, o čemu govore i uspomene domaćeg stanovništva i onoga okolnih mjesta (npr. Rupe), kao i tekst tarife munske mitnice iz 1640. godine, da i ne spominjemo vrlo česte vijesti o krijumčarenju na Krasu u XVII. i XVIII. stoljeću.[87]

Izgleda da se ta trgovina odvijala preko Muna, ali uglavnom u organskoj vezi sa čitavim domaćim pučanstvom šireg Hrvatskog krasa, a od 1644. godine, kada mitnica prelazi u Starigrad — koji je pripadao novigradskoj gospoštiji — možda još manje sa jurisdicentom naših triju sela: riječkim benediktinskim samostanom. U urbaru iz 1574. godine ne nalazimo nikakva traga spomenutoj djelatnosti. Struktura te trgovine i predmetne mitničke pristojbe munske mitnice vide se iz njezine sačuvane detaljno razrađene tarife.[88]

(Sl. 22) Razumljivo je da se veličina pazinskog feuda i feudalna kompleksnost novigradske gospoštije morala odraziti i u odredbama njihovih urbara iz 1578,[88a] odnosno 1576, za razliku od munsko-žejanskog urbara iz 1574, koji odražava gospodarsku i društvenu strukturu tih triju sela.

Visina podavanja u pazinskoj grofoviji određuje se 1578. u rajnskim zlatnicima (forintama) i karantanima (moneta Tedesca) i u talijanskim lirama i soldima, a spominju se kadšto i akvilejske marke. U novigradskoj gospoštiji 1576. visina podavanja određuje se u talijanskim lirama i soldima i paralelno u rajnskim zlatnicima, krajcarima i denarima.

Urbar triju sela iz 1574. godine odražava strukturu naturalnog gospodarstva, koje je znatno zahvaćeno novčanim odnosima. Rabota je već za svih 27,5 selišta pretvorena u novčano podavanje; Zinßgelt, koji podložnici koji sjede na selištima »diennen von einer gannzen Hueben«, izražen je, naravno, u novcu, a jednako tako i najveći dio »Extraordinari«, kao i »Sumarum des ganzen Ordinari und Extraordinari«.

Koliko se točno u vrijeme redigiranja urbara iz 1574. godine efektivno davalo u naravi a koliko u novcu, ovaj čas ne bismo mogli kazati jer nemamo detaljnih izvornih podataka.

11. Demografsko-etnički karakter Muna i Žejana

Prva slavenska kolonizacija visoravni Hrvatskog krasa (danas općine
(Sl. 4) Opatija i Buzet), vjerojatno u VII—VIII. stoljeću,[89] dovela je na to područje

---

[87] SLA iöHk 1597—1744. Prvi opširan izvještaj Cristofora Bonoma o krijumčarenju soli na cesti (mletačko područje) Mune—Dolenja tršćanskoj središnjoj mitnici i dalje Gradačkoj komori, u SLA iöHk 1597—V—20.

[88] SLA iöHk 1636—V—24: Copia della tariffa dell'officio di Mune. — Potpisani autor priprema ovaj tekst za objavljivanje.

[88a] Vjekoslav Bratulić, Urbari pazinskog feuda (XVI stoljeća), Vjesnik Historijskog arhiva u Rijeci, sv. VIII—IX, Rijeka 1963—1964, str. 141—204, od toga urbar iz 1578. na str. 165—204.

[89] Milko Kos, O starejši slovanski kolonizaciji v Istri, Razprave I, Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Razred za zgodovino in društvene vede, Ljubljana 1950, str. 71.

pučanstvo koje je zapadno od crte Lisac—Žejane—Lanišće[90] govorilo pretežno kajkavskim dijalektom, a istočno od te crte sjevernočakavski. (Sl. 5)

Razaranjem Rašpora 1512. i dovođenjem novog pučanstva oko 1510—1525, koje je proveo Krsto Frankopan Brinjski, sela Vele i Male Mune[91] i niz drugih uz staru rimsku cestu Rijeka—Trst dobivaju novočakavsko, a Žejane istrorumunjsko pučanstvo.

»Za Mune Vele i Male i za Žejane znamo pouzdano, da je *sve* stanovnike tih triju sela ovdje naselio u godinama 1510.—1525. kao 'vertriebene Unterthanen aus Crabathen' Krsto Frankopan kao zakupnik podgradskoga feudalnog kaštela. (Cf. Bidermann, Neuere slav. Siedlungen p. 367., gdje se spominju i naseljene porodice. Mnogo je imena tih porodica sačuvano do danas u spomenuta tri sela...). Iz kojih su to dijelova Hrvatske doseljeni, ne znamo, jer ih listina pobliže ne navodi, ali po narječju možemo suditi, da je njihova pređašnja domovina bila čisto čakavska, i to smještena negdje sjevernije nego onaj kraj, iz koga su došli ikavsko-južnočakavski i štokavsko-čakavski doseljenici u Istru. Moglo bi se reći: dijalekat ovih sela čini prijelaz od sjevernočakavskoga dijalekta Hrvatskoga Primorja ka južnočakavskom dijalektu dalmatinskog kopna. U staroj Krbavi i u sjeverozapadnoj Bosni treba po prilici tražiti staru domovinu ovih stanovnika.«[92] (Sl. 9, 10, 11) (Sl. 6, 7, 8a, 8b)

Elementi za određivanje sredovječne predmunske domovine Munaca jesu: izbjeglice iz Hrvatske (oko 1515—1525) što ih je doveo Krsto Frankopan, morali su u tom povijesnom trenutku živjeti na frankopanskim posjedima koji su bili pod udarom turske ofenzive ili blizu njih; oni su donijeli sa sobom svoj noviji čakavski dijalekat s karakterističnim uzlaznim akcentom,[93] stara prezimena, svoju pučku misu pjevanu u istarskoj (grčkoj) ljestvici iz vremena oko 1300. godine. Ta starinska glazba i njezina negregorijanska ljestvica nisu dovoljno proučene. Za dosad najbolje podatke i analizu munske mise upor. Fajdetićev muzikološki uvod u njezino izdanje.[94]

Za stanovnike Žejana možemo reći da su nakon viševjekovnog boravka zajedno s ostalim pučanstvom svoga dijalekta među štokavsko-ikavskim Hrvatima u srednjoj Dalmaciji[95] i zatim kraćeg boravka vjerojatno na Velebitu u povlačenju pred Turcima bili zajedno s Muncima naseljeni u današnji njihov zavičaj.

Određena indicija za velebitsko predžejansko boravište žejanskih doseljenika oko 1520. jest osobno ime Berne,[96] cistercitsko-benediktinskog porijekla (Bernard) i zastupljeno u Senju u XIV. stoljeću.[97] Benediktinci su do dolaska Turaka između Senja i Otočca imali tri samostana, a možda i četiri.[98]

---

[90] Josip Ribarić, n. dj., bilješka 3, str. 10.

[91] Izvještaj povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574, f. 140, 1—15.

[92] Josip Ribarić, n. dj., bilješka 3, str. 41.

[93] Josip Ribarić, n. dj., str. 37—39.

[94] Vladimir Fajdetić, Hrvatska narodna misa iz Muna u Istri, posebni otisak iz »Sv. Cecilije«, br. 4, Zagreb 1974, str. 71—74+6 strana glazbenog priloga: magnetofonska snimka i napomene: Vladimir Fajdetić; dešifracija: Anđelko Fazinić i Vladimir Fajdetić.

[95] Josip Ribarić, n. dj., str. 7.

[96] Urbar triju sela 1574, f. 131.

[97] Ivan Ostojić, Benediktinci u Hrvatskoj, sv. II, Split 1964, šesta glava: Od Bužana do Rijeke, str. 206.

[98] Ivan Ostojić, n. dj., str. 202.

Prezimena 48 obitelji iz Muna i Žejana u urbaru iz 1574. jesu:

Vele Mune[99]		*Male Mune*[100]		*Žejane*[101]	
Androšić	3	Bučković	1	Mavrović	1
Bučković	1	Ujčić	4	Rogutić	2
Burlović	2			Sanković	8
Di(j)anović	1			Stambulić	1
Kotošić	1			Škropić	1
Pehlić	1			Turčić	2
Ptikorić	3				
Ribarić	3				
Ujčić	12				
Vuković	1				
	28		5		15

Najzastupljenije prezime u oba nova čakavska sela jest Ujčić: 16 jedinica.

Ukupno je 1574. godine prisutno 48 obitelji, dakle oko 300 stanovnika. Krsto Frankopan Brinjski morao je oko 1520. dovesti oko 40 obitelji.

Prigodom građenja munskoga grada 1585. godine, spominje se uz pređašnja još nekoliko novih prezimena: Ovčarić, Brozović, Dujmović, Grubiša i Peloza.[102]

Prezime Zatković javlja se prvi put 1619. godine.[103]

Tri požara u selu Vele Mune (30. studenoga 1616. godine,[104] 1. travnja 1793. godine[105] i 5. svibnja 1944. godine) i dva u ostalim dvama selima (1616. i 1944) kao i ostale kasnije nedaće dovele su do smanjivanja pučanstva.

[99] Urbar triju sela 1574, ff. 127—129v.

[100] Na i. mj., ff. 130—130v.

[101] Na i. mj., ff. 131—132v.

[102] SLA iöHk 1586—III—17.

[103] Urbar dobra Mune 1619, bilješka 22, f. 98.

[104] Relation dell'Illustrissimo Signor Bernardo Thiepolo ritornato di Vice Proveditor General in Istria — letta nell'Eccellentissimo Collegio à dì 4 Settembre 1618, Atti e Memorie, 1886, vol. II, str. 101.

1618. Relazione di Bernardo Tiepolo ritornato dall'Istria dopo 35 mesi di governo come Capitano di Raspo e come Vice Generale in Istria. Na i. mj., str. 122.

[105] Kronika Župne crkve sv. Marije Mand. na Munah, str. 5.

126

DER DREY DÖRFER GROß UND KHLAIN MUNACH UND SEYACH ERTRAGUNG./

Zur Schwarzenegkhisch(en) Vnd Neuheuserisch(en) Pfandschaffts-handlung Zulegen

127

Dorf Groß Munach. hat zwelfvnndain halbe ‖ Hueben. die besizen vnnd verdienen diser Zeit nach ‖ uolgennde vnderthonen,

Juuan Vizig vnnd Jury Vizig wittib vnd Erben ‖ Diennen von ainer gannzen Hueben ‖ Gelt wälsch Pfundt 13 ß : 14. . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4.
Habern . . . . 4. } Neuhauser Khuplenickh
fur die Robat 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

Jacob Dianouig Erben. Diennen ‖ von ainer halben hueben. Sechs Pfundt ‖ Sibenzehenschilling . . . . . 1 f : 31 kr : 1 d.

Maiz . . . . . 2. } Cuplenickh Neu-
Habern . . . . 2. } hauser Maß.
Fur die Robat 26 ½ ß . . . . . 17 kr : 1 d.

127v

Hanß Wurlouig, Diennt von ainer ganzen ‖ Hueben
Gelt 13 ⅓ . 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4. } Cuplenickh Neuhauser
Habern . . . . 4. } Maß.
fur die Robath 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

Petter Wutschkhouig. Diennt von ‖ ainer gannzen Hueben.
Gelt 13 ⅓ . 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4. } Neuhauser Cuplenickh
Habern . . . . 4. }
fur die Robat 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

Marthin vnnd Marco Vizig. Diennen von ‖ einer gannzen Hueb(en)[106] Gelt 13 ⅓ . 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.

[106] Hueb(en) dopisano s lijeve strane teksta.

Maiz . . . . . 4. } Cuplenickh Neu-
Habern . . . . 4. } hauser Maß.
Fur die Robat. 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

128

Mathia vnnd Barig Ptigkhorig. Dienen von ainer ‖ gannzen Hueben. Gelt 13 ℔ : 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4. } Cuplenickh Neuhauser
Habern . . . . 4. } Maß.
fur die Robath 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

Mathia Pechlig. vnnd Jury Riberig. vnd ‖ Georg Ptikhorig. dienen alldrey von ainer ‖ gannzen Hueben. Gelt 13 ℔ : 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4. } Neuhauser Cuplenickh.
Haber . . . . . 4. }
fur die Robath 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

Marthin Wurlowig. vnnd Jury Riberig. ‖ Dienen von ainer gannzen Hueben Gelt ‖ 13 ℔ : 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4. } Cuplenickh Neuhauser
Haber . . . . . 4. } Maß
fur die Robath 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

128v

Marco vnnd Micolau Androschig. Dienen von ‖ ainer gannzen Hueben. Gelt 13 ℔ : 14 ß : . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4, } Cuplenickh Neuhau-
Haber . . . . . 4. } ser Maß.
fur die Robat 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

Michael Vyzig. vnnd Marco Androschig. ‖ Dienen[107] von ainer gannzen Hueben ‖ Gelt 13 ℔ : 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4. } Neuhauser Cuple-
Haber . . . . . 4. } nickh.
fur die Robath 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

Juuan vnnd Petter Vyzig. Dienen ‖ von ainer gannzen Hueben, Gelt 13 ℔ : 14 ß. . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4. } Cuplenickh.
Haber . . . . . 4. }
fur die Robath. 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

129

Schimon Vyzig. Diennt von ainer ‖ gannzen Hueben. Gelt 13 ℔ : 14 ß. . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.
Maiz . . . . . 4. } Cuplenickh Neu-
Haber . . . . . 4. } hauser Maß.
Fur die Robath 52 1/2 ß . . . . . 35 kr :

[107] Pogrešno Diemen.

Gregor Wokhouig, vnnd Michael Vyzig, || Dienen von ainer gannzen Hueben. Gelt || 13 ℔ : 14 ß . . . . . 3 f : 2 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4. ⎫ Cuplenickh Neu-
Haber . . . . . 4. ⎭ hauser Maß.
Fur die Robath 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

129v

Vndersassen zu Groß Munach.

Paull Vyzig. dient 12 ß . . . . . 8 kr :
Vido Khottoschitsch dient . . . . . 8 kr :
Petter Vyzig dient . . . . . 8 kr :
Gregor Vyzig ' dient . . . . . 8 kr :
Anndro Riberig ' dient . . . . . 8 kr :

130

Dorf Khlain[108] Munach, hat funf ganzer Hueben ' die verzinsen nachuolgende vnderthonnen

suppan Stephan Botschkhouig Dient von || ainer gannzen Hueben.
Gelt 13 ℔ : 8 ß . . . . . 2 f : 58 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4. ⎫ Neuhauser Cuplenickh
Haber . . . . . 4. ⎭
Fur die Robath 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

Marthin Vyzig Erben. Diennen || von zwaien gannzen Hueben
Gelt 26 ℔ : 16 ß . . . . . 5 f : 57 kr : 1 d.

Maiz . . . . . 4. ⎫ Cuplenickh Neu-
Haber . . . . . 4. ⎭ hauser Maß.
Fur die Robat 5 : 5 ß . . . . . 1 f : 10 kr :

130v

Juuan Vyzig Erben. Dienen von ainer || gannzen hueben.
Gelt 13 ℔ : 8 ß . . . . . 2 f : 58 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4. ⎫ Cuplenickh Neuhauser
Haber . . . . . 4. ⎭ Maß
Fur die Robat. 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

Micula vnnd Marthin Vyzig. Dienen von || Ainer gannzen Hueben, Gelt 13 ℔ : 8 ß. . . . . 2 f : 58 kr : 2 d.

Maiz . . . . . 4. ⎫ Neuhauser Cup-
Haber . . . . . 4. ⎭ lenickh
Fur die Robat 52 ½ ß . . . . . 35 kr :

---

[108] Na kraju riječi Khlain križano jedno slovo: izgleda pri vrhu kao t, ali kao cjelina (ispod mrlje) proizlazi ipak kao z.

131

Dorf Seyach hat zehen gannzer Hueben

Suppan Anthoni vnnd Gregor Sankhouig. Dienen || von ainer gannzen Hueben

Zinß gelt 11 ℔ : 18 ß	2 f : 38 kr : 2 d.
Robathgelt 52 1/2 ß	35 kr :

Berne Stambulig. Diennt || von ainer gannzen Hueben

Zinß gelt 11 ℔ : 18 ß	2 f : 38 kr : 2 d.
Fur die Robath 52 1/2 ß	35 kr :

131v

Jury vnnd Micula Rogutig. Diennen von || ainer gannzen Hueben,

Gelt Zinß 11 ℔ : 18 ß[109] in Deutsch(er) Münz	2 f : 38 kr : 2 d.
fur die Robath 52 1/2 ß	35 kr :

Tomasch vnnd Jacob Sankhouig. Diennen || von ainer gannzen Hueben ' Gelt || 11 ℔ : 18 ß Auf d(er) Deutsch(en) Münz . . . . . | 2 f : 38 kr : 2 d.

Fur die Robath 52 1/2 ß	35 kr :

Anndre Sankhouig, Diennt von ainer || gannzen hueben,

Gelt 11 ℔ : 18 ß	2 f : 38 kr : 2 d.
Fur die Robath 52 1/2 ß	35 kr :

132

Marthin vnnd Mathia Sankhouig, Dienen von || ainer gannzen Hueben Gelt 11 ℔ : 18 ß. . . . . | 2 f : 38 kr : 2 d.

fur die Robath 52 1/2 ß	35 kr :

Mathia Maurouig Erben. Dienen von || ainer gannzen hueben Gelt 11 ℔ : 18 ß. . . . . | 2 f : 38 kr : 2 d.

Fur die Robath 52 1/2 ß.	35 kr :

Juuan Tschurtschig. Diennt von ainer || gannzen hueben.

Gelt 11 ℔ : 18 ß.	2 f : 38 kr : 2 d.
Fur die Robat 52 1/2 ß.	35 kr :

132v

Micolau Sanckhouig. Diennt || von ainer gannzen hueben

Gelt 11 ℔ : 18 ß	2 f : 38 kr : 2 d.
Fur die Robath 52 1/2 ß.	35 kr :

Jury Scropig, vnnd Juuan Thurtschig, || Dienen von ainer gannzen Hueben,

Gelt 11 ℔ : 18 ß.	2 f : 38 kr : 2 d.
Fur die Robath 52 1/2 ß.	35 kr :

[109] Tri iduće riječi s lijeve strane teksta.

133

Zehenndt bey vorberuerten Dörfern

Groß vnnd Khlain Munach. bezallen khain ‖ Traidt Zehendt. Sonnder Raichen das bey Jrem ‖ geltdiennsten begriffen Traid darfur.

Zehennd von Khiz vnnd Lempern, geben ‖ Sy, vnnd khumbt auf ain Jar. Nach dem ‖ zusamen gezognen Mitl Haubt. 77.

Dorf Seyach, gibt den TraidtZehenndt. Tregt ‖ ain Jar nach dem Mitl

Maiz . . . . 6.
Roggen . . . 4.
Gersten . . . 5.
Habern . . . 3 ½.

} Cuplenickh

Khiz vnnd Lemper 57 ½ haubt.

Ertragung der Herbadia bey ‖ beeden Dörfern.

Von Ainem Perg, bey Munach gelegen, ‖ Zallen die Vnnderthonen Aus allen

133v

dreyen Dörfern. Zugleich miteinannder ‖ Herbadiagelt. Sechsvnnddreissig ducaten ‖ in münz. Thuet . . . . 48 f :

Mer von Ainem Perg Fratta genandt, dahin ‖ frembde Herbadier Järlich stellen. Jst hievor ‖ Jerlich bezalt worden. dreyvnnddreissig ‖ ducaten . . . . . 44 f :

Costraun Ain Per 2 f :
Khaß . . . . . ·2·
Schotten . . . . . ·1·

Diß 74 Jar' hat man die herbadia ge- ‖ staigert, Auf vierzig ducaten in Münz.

Meutt vnnd Däz.

Die Maut vnnd der Däz von Tafern zu ‖ Munach, bringt Ain Jar nach dem mitl ‖ . . . . . 2 f : 20 kr :
Idest . . . . . 2 f : 20 kr :

134

Die Maut vnnd Weindaz Zu Seyach Auf ain ‖ Jar nach dem Mitl. Bringt 1 ß : 57 kr :

Idest . . . . . 1 f : 57 kr :

Sumarum des ganzen ordinari vnnd Ex- ‖ traordinari einkhumens, hievor beschrib- ‖ ner dreyer Dörfer. Dar undter dann die ‖ Hueb Steur. Nemblich von Jeder gannzen ‖ Hueben Ain Cronen, bey den ordinary diensten ‖ Einkhumen' vnnd hinzuegeschlagen worden, ‖ Bringt Zusamen.

Erstlich Par gelt . . . . . 184 f : 55 kr : 1 d.

Maiz Cupplenickh 66. Neuhauser Maß, ‖ deren funf machen Ain Laybacher Stär. Thuet ‖ 13 Stär. 1. Cuplenickh. Jeden Aufs Ringest ‖ Per 2 f : 20 kr : Thuet . . . . 30 f : 48 kr :

Zinß habern Cuplenickh 66. Thuen Lay- ‖ bacher Stär 13. vnnd Ain Cuplenickh. ‖ Jeden Aufs Ringest Per 50 kr : . . . . . 11 f :

Zehendt Maiz Stär 1. Cupl 1. . . . . 2 f : 48 kr :

134v

Zehenndt Roggen Cupplenickh 4. Jedes ‖ Per 20 kr : 1 f : 20 kr :
Gersten Stär Ain Per . . . . . 1 f : 30 kr :
Habern Cuplenickh 3 1/2. Ains Per 10 kr : . . . . . 35 kr :
Khiz vnnd LemPer 134 1/2. Ains Per 12 kr :
Thuet . . . . . 26 f : 54 kr :
Castraun von der Herbadia Ain. Per . . . . . 2 f :
Zweu Khaß Zu 15 Phunden Jedes, vnd ‖ das Phundt Per 3 kr : . . . . . 1 f : 30 kr :
Der Schotten wirdt nit eingestelt.

Summarum der Dörfer Ertragung ‖ ausser der Zwaier Supplenth. welche ‖ fray sein. Thuet in Parengelt Zusamen. ‖ 263 f : 20 kr : 1 d.

Auf Einbringung soliches einkhumens ist gleichwoll khain sonderer Vncosten gelass(en). Dann Es gehn Schwarzenekh gahanndlt worden.

Diser ainkhomen mag dem gebrauch ‖ nach 6 p cento in d(er) nuzung Zureyt(en) ‖ haubt: und Pfandsuma ertrag(en) ‖ 4388 f 53 kr.

135

Wann aber Ain Ambtman darzue bestelt wurde' Lief auf denselben ain Jar Aufs maist. 20 f : Blib also Richtiges Einkhumen

243 f : 20 kr : 1 sch.

dise 243 f 20 kr 1 d bringen Pfandsuma 4055 f 33 kr.

So nun dises Richtig Einkhumen. weillend der von Monesis. vnnd die Frau wittib. Sider des funfvnnddreissigisten Jars. Vnnd noch Zuuor Jngehabt, vnd gar frey ohne darauf ligenden Phanndschilling oder bewilligung Jres Phlegers Anzeigen nach genossen. welliches+ ~~Noun vnnddreyssig ganzer Jar ist.~~ Bringt derselb genuß. So Jr fur (st?iche) d(u)r (ch?aucht) Auf Erzelten

110+ bis zu endung gegenwurtig(en) 75 gisten 40 ganz(er) Jar ist

110 Kasnije dopisano s lijeve strane teksta.

Fall. billich heraus Zubegeren haben
Neun Tausendt. vier hundert.

Neunzig gulden Reinisch. Vnnd Dreyzehn kreuzer,

10533 f 33 kh
Idest ·9490 f : 13 kr :
Idest
10533 f 33 kr.
Vnd denen bayde sum̄en Zusamen
14922 f 23 kr

135v

Partikular- und Sumar- ‖ isch ertragung d(er) dorfer ‖ groß und khlain Munach ‖ und Seyach

Weillen im Hofbeuelch nicht gemeldt wierdet, daß ‖ diß fur ain Contract sein solle mit № 8 vund dann ‖ bei den Relation(en) vundter disen Numero kain Auszug befunden ‖ wierdet, So ist derwegen allain dis(er) Contract eingeschlossen ‖ worden

DVA IZVJEŠTAJA TADAŠNJOJ DONJOAUSTRIJSKOJ KOMORI U GRACU: 1. Dra JOHANNA LINSMAIRA, KOMORSKOG OPUNOMOĆENIKA (PROKURATORA), BEZ OZNAKE MJESTA I DATUMA POSTANKA; 2. POVJERENIKA (KOMESARA) ZA POSLOVE UREĐIVANJA ZALOGA ZEMLJE U KRANJSKOJ, LJUBLJANA, 30. PROSINCA 1574.

Njemački izvornik

136 1—17

Hochlöbliche N(ieder) Ö(sterreichische) Camer

Wolgebornnen Gestrenng(en) Edl(en) Vesst gnedig(en) vnnd gebiettundt(en) Herrn. || Jnn Sachen die drey Dörfer groß vnnd khlain Munach auch Seyach || betreffendt, Haben E(uere) g(naden) mir neben Zuestöllung Jungstes der || Crainerischen Herrn Comißarien gethonen
A. berichts Vnnd dem- || selben ganzen enschluß A. Das Jch nach ersehung E(uerer) g(naden) mein || weiters Ratlichs guetbedunckhen Zuekhumen laßen solle aufer- || legt. Dem khumb Jch nuhn gehorsamblich nach. Vnd weilen || gedachte Herrn Comißarien in der mehrern gehaltnnen Comißi- || on nachmalen die Sachen anderst nit befinden alls wir Sy auch || Zuuor erstmalls angezaigt. Das nemblich solche drey dorf- || fer von[111] allters Zum Schloß und gericht Neuhauß nie ge- || hört. Wie Sy derwegen Zway allte Vrbarj vnnd ein Register || vberschickhen. Darin ich Ja dise drey Namen nirgent befinde. || Item das auch weder in dem Reformir noch andern Jungern Vrbaryen || Das Sy dahin Jemalen IncorPorirt worden Zusehen. Vnnd aber neben || disem auß der Abschrifft der ersten Verschreibung die dem Herrn || Monesis solligen nach Absterben Graf Christoffen FrangiPann

136 18—32

aufgericht, Vnnd darin baide Herrschafften AdlsPerg vnnd || Neuhauß
B. Phleg vnnd bstanndtweiß verschriben worden. Hiebey || mit. B. lautten Zuuersteen. Das Jme mehrers nit alls was || von alter Darzue gehört. Vnnd Jn Vrbar Puechern nach der Da- || malen Jungst Zuuor gehaltnen Reformation begriffen gewest || vermaint worden. Auf welche erste Verschreibung dann || vollgende Dauon Jezo die Herrn Comißarien CoPeien mit № || 1 · 2 · 3 · eingeschloßen Sich Plößlich Referirn, Vnnd Jme auch || seiner gmahel ander vnnd mehrere Zuegehörung gar nit er- || thaillen. So volgt Ja aus dem allem mit mir gnuegsamb, || Das weder Herr Monesis solliger noch Jezo sein nachgelaßene Wit- || tib, Vnndter dem Prętext Jres habundten bstands vnnd Versaz, || von denen Vnndterthanen, Dienst Zinß vnnd Steur Zu Jrem || eigen Nuz einzunemen gehabt. Sonnder da solchs de facto || beschehen, ist billich das was Sy sine causa vnnd indebitè

136v 1—18

eingenumen, Jr(er) F(ü)r(stlichen) D(u)r(chlaucht) alls welcher || Hochlöblichsten Vorelltern || diese drey Dörfer/so der Comißarien anzaigen nach von allters || Zum Schloß Rasp der Herrschafft Venedig Jurißdic-

---

[111] Pogrešno napisano vor.

tion Vnnder- || worffen gehört, iure bellj frey eigenthumblich Zuegefallen || vnnd bißhero also dabey verbliben, wieder heraußgeben || erstatten vnnd vergnuegen. Sich auch khunfftig deren genzlich || enthalten.

So hat Sich berait die fraue Wittib Jn Jrem schreiben vom erst(en)
C || October des 74 ist(en) hiebey mit C. lautter genueg erclärt, || Das Sy vnnd Jr Herr solliger anders vnnd mehrers Juß || Sich dabey nit angemasst oder noch anmaßen, alls waß || Sy bei[112] andern deren Neuhauserischen vnnd AdlsPergerischen || guettern bißhero gehabt. Vnnd weilen die Herrn Comiß- || sarien Ja lautter sagen. Es befinden Sich in khain Vrbar || dise drey Dörfer, denen doch, Zumal dem khurz Zuvor aufge- || richten Reformir Vrbar nach, Jme Herrn Monesis die ein- || antworttung beschehen. So wirdet die fraue Jr wied(er)wer- || tigs beruemen alls solten Sy Ja Jrem Herrn sambt den

136v 19—35

andern guettern Zugleich eingeantwortt worden sein, || schwächlich Zu recht gnuegsamb darthuen. Allein || ist gleichwoll vill das nuhn bey 48' Jaren stillgeschwigen, || Vnnd Sy baide also vngeirrt bey dero nuzung gelaßen || worden. Dieweilen aber entzwischen meines Wissens || biß Jezo deren Ortten nirgent khain bereittung gehalten || worden. Dadurch man, wir diß mals, der Sachen ein wißen || nemen vnnd darauf die notturfft handlen mügen, Da || auch herr Monesis Sich wißentlich deßen angemast was || Jme das Zuuor Reformirt Vrbar nit geben. Da Jme doch || vill mehr gebürt. Die in gott abgeleibte[113] Kha(iserhiche)r || M(ajestä)t Hochmild || solligister gedachtnuß vnnd derselben Camer Zeitlich gestalt .. || sam der Sachen Zuberichten vnnd Darüber bschaidts Zuervart(en). || So wirdet mit disen vnnd andern wie auch Jm vorigen meinen || berricht vermeldet. Der Frawen Dennoch Jm Rechten woll || begegent mögen werden. Vnnd khann demnach gar || nit widerrathen. Weil Je die fraue selbst auf die rechtliche

137

erkhantnuß Sich waigert. Jr(e) F(ü)r(stliche) D(u)r(chlaucht) || Laßen Es Irs Thails auch dahin || gedeyen Vnnd Sich der Sachen mit Sumarischer erkhantnus ent- || schaiden. Dabey Jr(e) F(ü)r(stliche) D(u)r-(chlaucht) nuhr mehr || gwins alls verlusts Zuerwarth(en) || vnnd was weiter Jr(e) F(ü)r(stliche) D(u)r(chlaucht) Vnnd || E(uere) g(naden) mir disfalls || auferlegen. Dem Khumb Jch in gehorsamb nach. E(uerer) g(naden) || mich beuelchundt.

E(uerer) G(naden)

Gehorsamer.

Ja die Herrn Comißarien die angedeute Refor- || mir vnnd andere Vrbar vber Neuhauß vnd || AdlsPerg, auch Schwarzenegkh lengen nit be- || durfftig, wär ein notturft dieselbe Sament- || lich Herauß Zuschickhen. Dann Ich mich in Verfahr- || ung rechtes derselben Zugebrauchen haben wurde ./.

Johann Linsmair d.
Camerproc(urator)
. . . . . .

[112] Riječ bei dodana kasnije iznad riječi andern.
[113] Na kraju riječi abgeleibte precrtano jedno n.

138 1—15

Wolgeborn Edl(en) Gestreng(en) Vnd Ehrnuest(en) || Günstig(en) Vnd Gnedig(en) Herrn. Eur(er) H(er)r(lichkeiten) vnd g(naden) || Beuelch,
A. sambt Nebenuerwartem Einschluß || ./. mit A. die drey Dörfer, Groß. vnd Klain || Munach, vnd Seyach, bertreffends, weliche || weilend der von Monesis Vnd Seine Erben, || Vill Jar heer Vndter dem Schein Aines Pfandt- || schillings, Vnfüeglich genossen, Haben wir || noch den fünfundzwainzigisten Nouembriß || Jüngsthin Empfangen. [114]Wiewol || wir nun damaß Allerdings, Nach dem Pfand-[115] || stuhl Landstraß AbZuraisen Endschlossen, || vnd fertig gewest, Haben wir doch Vmb || merer fürderung willen, Auf das obberüerter || Dörfer, vnd des dauon Abgenumbnen genuß

138 16—29

wegen, Die Notdurfft desto Eeher für ge- || numben werden möcht, berüerte Raiß Einge- || stelt. Vnnd weil sich die, durch der Fur(stlichen) || dur(chlaucht) Rath Vnd CamerProcurator, Merere || Einziehende Erkhundigung, schrifftlich nit || Verrichten lassen. Sein wir Alspald gehn || Schwarzenekh verrukht, daselbst den Pfleger, || Auch den Richter Zu Neuhauß, Von Neuem || befragt. Die Vnnß vorig Jr gethoneß, Vnd || Jr(er) Fur(stlichen) dur(chlaucht) durch Vnnß Zuegeschriben Anzaigen || bestät. Das Aber der Orthen Alte Vnder- || thonen Jn den Dörfern Examiniert werden || sollen. Haben wir noch hieuor gehorsamblich || nit umbgangen. Dasselb für Zukheren, Vnnd

138v 1—16

Sy Irer deßwegen habenden Wissenschafft || Zubefragen, Nachdem Aber Soliche Vnder- || thonen Vnd Jre Vätter, der Orthen nit ge- || boren, Sonnder durch weilend Graf || Christofen Frankhipan Aus Crabaten dahin || gebracht Vnd Angesezt worden, wie Hernach || mit mererm Anzaigt wirdt. Jßt dißfalß || gar khain Aussag oder Erkhundigung Von Jnen || Zunemben gewest. So haben wir Auch || khain Ander Altes Vrbar Auf Jr(er) Fur(stlichen) Dur(chlaucht) || Gebieth Erforschen mügen. Allain hat Vnnß || der Richter Zu Neuhauß, Ne-
B: benligend Altes || Regisster Signo B. Zuegestelt. Mit disem || Vermelden, Das Jme soliches durch weilend || Seinen Herrn den Von Monesis, Jn Vber- || gebung des diensts Angehendigt worden,

138v 17—29

Darauß Er folgends die gesell Abgefordert, || Wiewol nun Vnnsers gehorsamen Erachtenß, || dasselb Alt Vrbar, Alß dem sich der von || Monesis vom Anfang nach, Reguliert. || Jn dem Auch die Angezaigten Dreu Dörfer, || gar nit begriffen. Zu Recht gnuegsamb, || So haben wir doch Nierer gwißheidt wegen, || gehorsamist nit vnderlassen. Weil Vnnß || fürkhumen, Vnnd der Pfleger Von Schwarze- || nekh selbst

[114] Nedovoljno jasno napisano W.
[115] Napisano Pfend-stuhl.

Anzaigt, Das bey denen || Gauardischen, Weliche Vndter dem Venedtgischen || Zu Capo de Jstria oder Gafers gesessen,[116] || deren Voreltern das Schloß Vnd Gericht

139 1—15

Neuhauß, Aigenthumblich Jnngehabt, Ain || gar Altes Vrbar Auf Pergamen Vorhanden[117] || sein soll, Vnns daselbsthin Zuuerfüegen. Vnnd || Ainen Auß der Gauardischen, des Namens || Zuan Francesco mit bösstem glimpfen Anzu- || sprechen, Vnnß die Ersehung soliches Alten || Vrbars Zuuerhelfen. Der Vnnß gleichwol || Ain Altes Register, Doch Allain souil die || Kirchtag behuet Jm Gericht Anlangt. Bey || Ainem Alten Seinem Vettern Erlangt. Er || Vnnß Aber soliches khaines Wergs Jn Handen || lassen wellen. Das Rechte Alte Vrbar Aber || Vber die gesell. Jst gemelts Gauardi An- || zaigen Nach, Vndter der Verwahrung Ainer || Wittib Zu Isola, so hieuor Seinen Vettern

139 16—30

gehabt, gelegen. Des wir damalß Auch nit || bekhumen mügen. Lestlich haben wir doch || mit Jme Gauardo, Souil Handlung pflegen || Das Er sich Erbotten, beede obberüerte Alte || Vrbarj Vnd Regisster Zuhanden Zubring(en). || Vnnd Nachdem Ers Auß Handen nit lassen || khinde, Vnnß Ain fidimierte Abschrifft || dauon mit Ehisten Zuüberschikhen. Darauf || wir Also Vnuerrichter Sachen, Abraisen || müessen. Vnnd das khain Zeit verloren || wurde, Haben wir Vnnß Strakhs Nach || Landstraß Erhebt, Alda Jn der bereüttung || für Zugehn. Verhoffendt, Das End Zwischen || dessen Abhandlung, die Verhaißne Ab- || schrifften, Vnnß Vberschikht wurden. Weliches

139v 1—15

Wir Aber Zu Vnnserer Alheer Khunfft nit be- || funden. Sonnder soliche Erst Auf Vnnser || Vermanung bey Aignem deßwegen Abge- || fertigten Botten, An Jezo Erlangt, Die || Eur H(er)r(lichkeiten) Vnd
C. G(naden) hieneben mit C". Zu em- || pfahen. Vnnd darauß lauter Zusehen, || haben, Das die merangeregte Dörfer || Nie Vndter Neuhauß gehördt, Noch dahin || genossen worden.

Alß Wir nun, wie hieuor Erzelt, von Gafers || Am Zu Rukh Reitten gewest, Hat Vnnß || der Weeg Auf Bresowiz, Alda der Richter || Vber Neuhauß Wondt, getragen, Welicher || gleich selbiger Zeit In grosser Schwachheit || gelegen. Alda Wir Zum Andernmal nit

139v 16—29

Vnderlassen, Jne mit Aller Ernstlichen || Vnd Scharpfen Vermannung Vnd bedrauung || Zuvermanen, Vnnß doch lauter Zuent- || dekhen. Weil Er solange Jar' in weilend || des von Monesis Diensten, Vnd diser || dörfer gelegenheidt halb, guetes wissen || haben werde, Vnnß die Sachen lautter || Zuerzelen. Darundter Auch Sein gewissen || Jn

[116] Izblijedio posljednji slog.
[117] Napisano Verhanden.

Jezigem Seinem Alter Vnd Schwach- || heidt, Zu bewaren. Darauf Er Vnnß || nach Viler Persuasion, Vnd Starkhen Ver- || manen Schließlich Anzaigt, Das mer- || berüerte dörfer, Nie Vndter Neuhauß || od(er) Schwarzenekh, Sonndter Vndter das

140 1—15

Venedigisch gebieth. Nemblich Vndter die || Haubtmanschafft Vnd das Schloß Rasp || gehördt. Wie soliche Aber herüber khumen || Halt sich die Sachen Also. Das Jm Venedigischen || Krieg, Weilend Graf Christoph Frankhipan, || Welicher Alß Ain bestelter Obrister der || Orthen, AdlsPerg Vnd Neuhauß, Jnngehabt, || Vnnd Von dem Genuß Ain Anzal Pferd, Auf || der Peukh gehalten, Mit Seinem Kriegs- || Volkh Auch, das Schloß Rasp Zerstört. || Hab Er Jme soliche dörfer Vnderthenig ge- || macht. Weliche die Venedigische Vnderthonen || AlsPald Verlassen. Darauf Er folgends || Etliche Vertribne Vnderthonen Auß Crabathen || Angesezt, Weliche Also sich Vndter das Hoch-

140 16—29

löblich Hauß Österreich Erkhendt, Vnd Vndter || das Venedigisch nit dienen wellen. Alß || nun der Venedigisch Krieg etwaß Still || worden, Das Ermelter Graf mit Seinen || Pferden Ab, Vnd Jn Vngern gezogen. Hab || Pald hernach der Von Monesis, die Herr- || schafft AdlsPerg Vnd das Schloß Neuhauß || Von Weilend der Kay(serlichen) Ma(jestä)t Jm bestand || Erlangt. Also das Er weilend dem Nico- || litsch[118] merers nit, alß Vier Hundert gulden || Jerlicher Verwisner gnad dauon bezalt. || Vndter demselben Schein, hab Er Monesis || Auch die merberüerten dörfer An sich ge- || zogen, Vnd genossen. Da Er Auch hernach

140v 1—15

Vermüg der[119] Triendterischen Sentenz, das || Schloß Neuhauß, denen Gauardischen, Alß || Jr Aigenthumb Abtretten müessen. Hab Er || soliche Dörfer, Vermüg Aines sondern || Vrbar(s), gehn Schwarzenekh gezogen, Vnnd || wie Vnnser Erster bericht Vermag, dahin || Handlen lassen. Denselben Vnderthonen || Auch Jedem Ain Steur Angeschlagen, Weliches || nun Jn Vnsern gemachten Vnd Vberschikhten || Contract khumen. Vnnd Alß hernach die || Gauardischen, durch Jr Vngehorsam das || Schloß Neuhauß wider verwirkht, Vnnd || des Monesis Zum Andern mal, Pfannd- || schilling weiß Erlangt. Jne Auch Zum || Richter dahin gestelt. Hab Er Zu mehrmal,

140v 16—29

die dörfer dahin Zu incorporiern begert, || Vnnd gefragt. Wie Es damit geschaffen || Aber Herr Von Monesis. Hab Jne Jederzeit || mit dem Abgewisen. Er hab dißfalß khain || beisorg Zutragen. Es stee Zu sein des von || Monesis Verandtworttung, Merere || Aussag Wiß Er hier Jnn nit Zuthuen. Werde || Sich auch der Handl Anderst nit

[118] Trebalo je navesti ne Nikolića, nego Nikolu Jurišića.
[119] Napisano des mjesto der.

geschaffen || befinden. Vnnd Wann Es darZue khumb. || khinde Er diß Sein Anzaigen, mit Seinem || Aid bestätten. Hierüber ist durch vnnß || nit Vnderlassen worden, dem Pfleger Zu || Schwarzenekh Auch ferrer[120] Zue Zusprachen, || Der Auf Vnnsere Anmuettung, Vnd weil

141 1—15

Er Vermerkht, Das Wir der Sachen numehr Am || Wissen Empfangen, Den Handl Allerdings || wie oben, bestätt, Vnnd haben beede des Von || Monesis selbst Aigne diener hernach vermeldt, || gleich sowenig. Alß Jnen Von Jme Monesis || passiert were, dergleichen genuß Verschwigner || EinZunemben, Also khinden Sy selbst nit bil- || lichen, Das Er Alß Ain Verpflichter Rath Vnd || diener, Vnnd hernach Seine Erben, Vber Sein || Pflegers Vnd Richters etlichmal gethoneß || Ansprechen Vnd Warnung, Die Dörfer So || lange Jar Verschwigner genossen.

Hieraus werden nun Eur(e) H(er)r(lichkeiten) Vnd G(naden) Also || Auch Jr(er) Fur(stlichen) Dur(chlaucht) Rath Vnd Camer Procurator || der Sachen merere Erleitterung, Vnd die

141 16—28

Abschrifften der Vrbar, Dar Jnn dann die || Dörfer nit begriffen, Zugebrauchen, Vnnd || sonders Zweifls darauß klarlich Zuschliessen || Haben. Das Jr(e) Fur(stliche) D(urc)h(lauch)t Vorigem Vnserm || Vnderthenigisten Anbringen nach, die Ange- || zognen Dörfer, Vnd den dauon gebürenden || genuß, Rechtmässig begeren Vnd Einziehen || khinden. Nachdem Auch durch Ermelten || Camer Procurator, Jn Seinen Anbrachten || Mengle. Vndter Anderm die Abschrifften || der Verschreibungen, Von dem Pfleger Zube- || geren, Vermelt worden. Jst demselben || Volg bescheben. Er Pfleger Sich Aber Endtschuldigt

141v 1—15

Wie Er die Original nit beyhendig. Auch Vmb || khaine Andere Verschreibung wisse. Alß dauon || Hieuor Abschrifften Eingelegt worden, Soliche || Abschrifften, Sovil Neuhauß betrifft. Haben || Eur(e) H(er)r-
D. (lichkeiten) vnnd G(nade)n Mit D. Zuempfahen. Jn den- || selben wie Auch Jn Allen Verschreibungen, || Jst gar khain dorf Jnsonderheit Specificiert, || Sonder müessen in disem fall, Allain die || Vrbarien darumb Heergenumben werden ./. || Jnnhalt solicher Verschreibungen, Vnd Sonder- || lich dern mit № 1. findt sich. Das weilend || der Von Monesis nit Allain Vom fünfund- || dreissig: Wie Vnnser Zuuor gemachter || Extract Vermag. Sonnder Vom Achtund- || Zwainzigisten Jar Heer. Die dörfer Erstes

141v 16—29

Vndter dem Schein des Bstands, Vnd hernach || Vndter dem Namen des Pfandschillings || tacite genossen. Daheer Auch Vmb souil || Jar,

[120] U značenju fernher.

die Suma[121] Jn Vnnserm gemachten Ex- || tract, Vnnd Nemblich Vmb Ain Tausendt, || Siben Hundert, drey gulden, Ain Vnd Zwainzig || kreizer, Ain Pfening wechst. Gleichwol || dar undter Auch Zubedenkhen. Das die Steur || der Cronen, Vermüg Vnnsers Ersten || Berichts, Erst Vber etlich Jar Hernach, Auf || die Vnderthonen geschlagen, Vnd Von Jnnen || Eingenumben worden. Ob nun Auf den || bestimbten genuß Auch Ain Intresse || Von Ainem Jar Jns Ander, geschlagen werden

142

will, Das Steet Zu Eur(er) H(er)r(lichkeiten) Vnd || G(nade)n Erwegung. || Solliches Alles Haben Eur(er) H(er)r(lichkeiten) Vnd || G(nade)n wir Auf || derselben Beuelch, gehorsamist berichten, || Vnnd Vnnß dienstlichs Vnd gehorsambs || Vleiß beuelhen wellen. Datum || Laybach, penultimo decembris. Anno (Domini) Jm || Vierundsibenzigisten. || E(urer) H(er)r(lichkeiten) Vnd G(nade)n

Gehorsame.

Jr(er) Fur(stlichen) Dur(chlaucht) Erzherzogen Carls || Zu Österreich Verordente Pfandt- || schaffts Comissari in Crain ./.

[121] Bit će vrlo interesantan ekonomsko-financijski zadatak izvršiti provjeravanje u saldu računa ove urbarijske reforme, te na osnovi tih podataka dati analizu gospodarskog stanja triju sela 1574. godine i njihovih prihoda.

DVA IZVJEŠTAJA TADAŠNJOJ DONJOAUSTRIJSKOJ KOMORI U GRACU:
1. DRA JOHANNA LINSMAIRA, KOMORSKOG OPUNOMOĆENIKA (PROKURATORA), BEZ OZNAKE MJESTA I DATUMA POSTANKA;
2. POVJERENIKA (KOMESARA) ZA POSLOVE UREĐIVANJA ZALOGA ZEMLJE U KRANJSKOJ, LJUBLJANA, 30. PROSINCA 1574.

Hrvatski prijevod

1. Izvještaj dra Johanna Linsmaira, komorskog opunomoćenika, bez oznake mjesta i datuma postanka

136, 1—17

Veoma uvažena Donjoaustrijska komoro!

Blagorodnoj, uvaženoj, plemenitoj, milostivoj i vladajućoj gospodi! U predmetu koji se odnosi na tri sela, Vele i Male Mune kao i Žejane, Vaše su mi milosti uz najnoviju dostavu izvještaja kranjske gospode povjerenika uputile u cijelosti priključak istome A da bih prema želji Vaših milosti mogao dalje korisno proučiti nametnuti prihod. Prihod sam sada pokorno i prema uputama gospode povjerenika na mnogim održanim sjednicama Komisije još jednom proučio. U predmetu nisam našao drugo osim onoga što su već prvotno za njih odredili. Naime da ta tri sela nisu od starine nikada pripadala gradu ni sudu Novigrada. Kako su oni zato poslali dva stara urbara i jedan registar, u njima pak ova tri imena nisam nigdje našao. Jednako tako nisam našao ni u reformiranom ni u drugim mlađim urbarima. Trebalo je pogledati nisu li ondje kada bili uključeni ili pak gdje inače osim onoga prijepisa prvog propisa koji je takav učinjen gospodinu Monesisu nakon smrti grofa Krsta Frankopana.

136, 18—32

A ondje su za obje gospoštije, Postojnu i Novigrad propisani skrb i oblik zakupnine. Pri tome prema izvještaju jasno je da tu nema ništa osim onoga što je od starine tamo pripadalo i krivo bilo shvaćeno u urbarskim knjigama prema tadašnjoj malo ranije izvršenoj reformi. Na taj prvi propis sada odnose se zatim otuda dani slijedeći s brojem 1, 2, 3 priključeni prijepisi, kojima ga gospoda povjerenici odmah izvješćuju, a njemu i također njegovoj supruzi dalje pripadanje više ne ostavljaju. Iz svega dovoljno slijedi da su gospodin Monesis sam i još sada iza njega ostavljena udovica pod izlikom svog zakupa i zaloga uzimali od svojih podložnika službu, namete i porez u svoju vlastitu korist. Tako se moglo lako činjenično dogoditi, i pravedno je što su oni bez razloga i nepripadno

136v, 1—18

preuzeli Njegovoj kneževskoj prejasnosti kao onome čijim precima su ova tri sela — kako su povjerenici prikazali da su od davnine gradu Rašporu pripadala pod jurisdikcijom mletačkog gospodstva, iure

belli slobodno vlasnički pripala i do sada pod njom ostala, da budu ponovno vraćena i predana i za njih da bude nadoknađeno, a također treba potpuno to ustegnuti u buduće od njih.

Tako je gospođa udovica spremno u svome pismu od 1. listopada 74, ovdje pod C označenom, potpuno jasno izjavila da ona i njen gospodar ta i mnoga druga prava pri tome ne svojataju niti više prisvajaju, osim onih što su do sada imali na novigradskim i postojnskim dobrima. A gospoda povjerenici žele glasno reći da se ne nalaze ta tri sela ni u jednom urbaru pa ni u urbaru koji je kratko vrijeme prije toga bio reformiran. Baš u tome oni vide odgovornost gospodina Monesisa. Tako će gospođa svoju neugodnu slavu izravnati i odlukom svoga gospodara biti izjednačena s ostalim dobrima, slabašno moći do prava dovoljno izložiti.

136v, 19—35

Samo je ipak mnogo da su bili sada nakon 48 godina šutnje njih oboje, dakle, ostavljeni u nesmetanom korištenju tih dobara. Međutim kako po mome znanju nigdje nije do sada položaj ovih mjesta uređen, te bismo mogli ovom prilikom proučavajući predmet potrebno poduzeti. Uz to gospodin Monesis je sebi svjesno prisvojio ono što mu ranije reformirani urbar nije davao; to mu donosi još više (odgovornosti). U Gospodinu utjelovljenu Carsku Milost treba na to podsjetiti i istu Komoru na vrijeme obavijestiti u skladu sa stanjem stvari da čekamo donijeti odluku o tome, predmet će biti toga i drugih kao što sam to u svojim ranijim izvještajima dojavljivao. A gospođi će se pravno moći izići u susret. Ne znam zatim ništa drugo odvratiti, jer ova gospođa sama izbjegava sudsku presudu.

137

Neka Njegova kneževska prejasnost dade također svoj doprinos napretku ovog postupka da se u ovom predmetu stvar s potpunom presudom odluči. Pri tome može Njegova kneževska prejasnost samo očekivati više dobiti nego izgubiti, te će mi njegova Kneževska prejasnost i Vaše milosti na taj način odrediti nove dužnosti, što ću ja u poslušnosti prema Vašim milostima rado prihvatiti.

Vaših milosti

poslušan
Johann Linsmair Dr.
Komorski opunomoćenik

Gospoda povjerenici nagoviješteni reformirani i druge urbare Novigrada i Postojne kao i Švarceneka ne mogu duže odlagati, bilo bi nužno iste skupno nama poslati, a zatim ću ja provoditi pravni postupak.

2. Izvještaj povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574.

138, 1—15

Blagorodnoj, plemenitoj, uvaženoj, štovanoj, naklonjenoj i milostivoj gospodi! Primili smo već upravo proteklog 25. studenog nalog što su

A. ga Vaša gospodstva i milosti poslala skupa s očekivanim prilogom A koji se odnosi na tri sela: Vele i Male Mune i Žejane, koja su nekadašnji Monesis i njegovi nasljednici tijekom mnogo godina nezakonito uživali pod prividom jednog novčanog zaloga.
Premda smo dakle mi tada bili odlučili i već pripravni bili svakako otputovati u založno sjedište Kostanjevicu, to smo ipak zbog boljeg upoznavanja spomenutih sela i od njih uzetog dohotka,

138, 16—29
a što je bilo prijeko potrebno čim prije poduzeti, obustavili spomenuto putovanje. A budući da se pismeno nije moglo obaviti prikupljanje mnogih podataka koje je bio zatražio Njegove kneževske prejasnosti savjetnik i komorski opunomoćenik, uputili smo se mi odmah u Švarcenek da ondje upravitelja i novigradskog suca ponovno ispitamo; oni su nam svoj pređašnji postupak i svoj dalji iskaz, o kojem smo Njegovu kneževsku jasnost već izvijestili, potvrdili. Da bi naime stari podanici mjestâ trebali biti preslušani. Poslušavši, nismo ni to propustili. Da isto slušamo i da

138v, 1—16
se kod njih raspitamo o njihovu znanju. Budući pak da ovi podložnici ni njihovi pređi (očevi) nisu rođeni u tim mjestima, nego da ih je pređašnji [feudalni gospodar] grof Krsto Frankopan onamo iz Hrvatske doveo i naselio, kako će to zatim mnogim izjavama biti pokazano, nije baš nikakav poseban podatak tom prilikom o njima pribavljen. Jednako nismo nikakav stari urbar na tom području Njegove kneževske jasnosti mogli pronaći. Jedino nam je novigradski sudac
B. priloženi stari registar s oznakom B uručio s ovim priopćenjem da mu je takav predao njegov bivši gospodar Monesis u primopredaji službe.

138v, 17—29
Iz njega je vidljivo što je od svoje družbe (slugu i ostalih) tražio, koliko smo po našem pozornom mišljenju u istom starom urbaru po kojem se Monesis od početka ravnao mogli vidjeti. Dovoljno je provjereno, no ipak nismo propustili pozorno utvrditi pravo i ono što se odnosi na spomenuta tri sela: da se uopće ne spominju. Činilo nam se, a i upravitelj Švarceneka sam je izjavio da se jedan stari urbar izrađen na pergameni mora nalaziti kod Gavardijevih koji stanuju u Kopru ili Gaferu pod venecijanskom upravom (Istre), a pređi su im posjedovali grad i sudsko područje novigradsko, te da će nam ga on pribaviti.

139, 1—15
On da će s jednim od Gavardijevih, imenom Zuan Franjo, veoma obzirno razgovarati i pomoći nam pri dobivanju uvida u taj stari urbar, koji za nas ipak predstavlja jedan stari registar. Ali nam ga je stavio na raspolaganje samo toliko koliko traje blagdan posvete crkve, taj registar koji je dobio kod jednog starog bratučeda. No taj Zuan nam nikako nije htio u ruke predati taj spis. Pravi stari urbar je prema izjavi spomenutog Gavardija na čuvanju kod neke udovice u Izoli, gdje su ga rođaci bili ranije pohranili.

139, 16—30

Ali ni toga nismo mogli pribaviti, pa smo konačno velikim trudom s tim Gavardom uspjeli da nam je obećao obadva: spomenuti stari urbar i stari registar osobno svojim rukama donijeti. Budući da ga nakon toga ipak nije htio dati iz ruke, dogovorili smo se da će nam uputiti ovjerovljeni prijepis nekadašnjeg rukopisa. Na to smo dakle morali otputovati neobavljena posla. Da ne gubimo vrijeme, mi smo svoj put u Kostanjevicu odgodili, ostajući uvijek pripravni tamo poći, vazda se nadajući da će kao uspjeh ovoga posla biti da će nam obećani prijepisi biti poslani, koje ipak prigodom našeg dolaska ovamo nismo našli.

139v, 1—15

To smo postigli tek sada na našu ozbiljnu opomenu preko našeg u tu svrhu izaslanog glasnika. Dobivene sada prijepise Vašim gospodstvi-
C. ma i milostima ovime tu dolje povjeravamo sa C. A iz toga jasno je uočljivo da spomenuta sporna sela nisu nikada pripadala Novigradu niti su ikada bila uživala odonuda.
Kada smo bili, kao što smo ispričali, jašući na povratku, nanio nas je put u Brezovicu, gdje stanuje sudac za Novigrad, koji se upravo našao u velikoj slabosti. Tada nismo — po drugi put — propustili

139v, 16—29

svom ozbiljnošću, oštrom opomenom i prijetnjom ovoga ozbiljno upozoriti, jer je toliki broj godina bio u službi kod pređašnjeg Monesisa te imao mogućnosti dobro upoznati ona sela, da nam ipak otvoreno otkrije te nam stvar jasno ispriča. U tome će također njegovoj savjesti u toj sadašnjoj dobi i slabosti biti udovoljeno. Nakon toga našeg mnogog uvjeravanja i oštre opomene konačno je izjavio da više puta spomenuta sela nisu nikada bila pod Novigradom ni pod Švercenekom, nego pod

140, 1—15

mletačkim područjem, da su naime pripadala pod kapetaniju i grad Rašpor. Stvar je ispala tako da su sela kao takva prešla na ovu stranu kada je u mletačkom ratu tada djelatni grof Krsto Frankopan, koji je kao postavljeni vojskovođa posjedovao Postojnu i Novigrad i od ondašnjih prihoda držao stanoviti broj konjanika na Pivki. Sa svojim je ratnicima on razorio grad Rašpor. On je ta sela sebi podložio, koja su mletački žitelji odmah napustili, a na to je naselio onamo neke prognane podložnike iz Hrvatske. Dakle one koji su visoku austrijsku kuću priznavali i nisu pod Venecijom htjeli služiti.

140, 16—29

Kada se dakle mletački rat stišao, spomenuti je grof sa svojim konjanicima otišao u Ugarsku. Odmah je za njim Monesis gospoštiju Postojna i grad Novigrad postigao primiti natrag u zakup od tadašnjeg carskog veličanstva. On je tadašnjem jurisdicentu Nikoliću plaćao samo četiri stotine zlatnika godišnje u ime upravljanja. Pod tim je prividom taj Monesis više puta spomenuta sela k sebi privukao i uživao. Budući da je i iza toga

140v, 1—15

pomoću Tridentinske sentencije (presude), dok je grad Novigrad kao njihovo vlasništvo morao ustupiti Gavardijevima, privukao je on pomoću jednog drugog urbara spomenuta sela ka Švarceneku i, kao što to naš prvi izvještaj navodi, tamo dao voditi. Tim je podložnicima također svakome udario porez koji se sada navodi u našem izrađenom i poslanom ugovoru. Kada su zatim Gavardijevi radi svoje nepokornosti opet izgubili posjed grada Novigrada, te ga Monesis po drugi put ponovno uspio dobiti kao zalog, te on bio također tamo postavljen za suca, više je puta on zaželio sela onamo inkorporirati i to zatražio.

140v, 16—29

Međutim, kako je to gospodin Monesis poduzimao, uvijek je u tome bio odbijen. U tom nije se on ništa zbog toga zabrinuo. Utvrđeno je da je to Monesisova odgovornost. Izjavljuje da on više o tome ne zna, a nije našao da bi druge ruke tu što učinile. To sve što je rekao može on svojom zakletvom potvrditi. Osim toga s naše strane nije bilo propušteno s upraviteljem u Švarceneku i dalje o tome razgovarati. Taj je na naš poticaj i

141, 1—15

jer je zamijetio da mi stvari sad već dobro poznamo, takav opisani tijek postupka, kao što je gore rečeno, potpuno potvrdio, a obojica nekadašnjih službenika kod samog Monesisa uskoro su nakon toga ovamo dojavili na isti jednaki način. Kada je to njima Monesis prenio da takav užitak pritajeno primaju. Dakle pa ni sama djeca nisu odobravala da Monesis kao službeni savjetnik i službenik tako čini, a zatim njegovi nasljednici o njegovu skrbništvu i upraviteljstvu nekoliko su puta poveli razgovor i upozoravali da sela toliko godina ne budu više pritajeno uživana.
Iz ovoga ćete sada, Vaša gospodstva i milosti, kao i Vi Njegove kneževske prejasnosti savjetniče i komorski opunomoćeniče, dobiti u stvari veće olakšanje, te iz prijepisa urbarâ

141, 16—18

koji ne obuhvaćaju sela, i bez naročite dvojbe iz njih jasno zaključiti: da će Njegova kneževska prejasnost prema našem predašnjem najpokornijem izvještaju moći priključena sela i otuda nastali prihod od njih zakonski zahtijevati i zaplijeniti.
Kako je također zamoljeni komorski opunomoćenik u množini svojih zahtjeva tražio između ostalog prijepise propisa koji su zatraženi od upravitelja, prema tome je sve potrebno poduzeto. Skrbnik se međutim ispričava

141v, 1—15

što izvornik nije priložio i što za nikakav drugi propis ne zna, osim za one prijepise o tome koji su ovdje priloženi, takve prijepise koji se
D. tiču Novigrada, a Vaša su ih gospodstva i milosti primila s oznakom D.
U istima kao i u ostalim propisima nije nijedno selo posebice ozna-

čeno, nego se u ovom slučaju upravo o ovom pitanju sami urbari moraju posebno pregledati. Sadržaj takvih propisa i posebno onog označenog s brojem 1 utvrđuje da je nekada pripadalo Monesisu ne samo od [15]35. godine, kako je to prije učinjeni izvadak navodio, nego već od [15]28. godine naovamo. Sela prvoga

141v, 16—29

krišom je uživao pod vidom zakupa, a zatim pod imenom novčanog pologa. Otuda je iznos za toliko godina u našem izvatku toliko iznosio, naime tisuću sedam stotina i tri zlatnika dvadeset i jedan krajcar i jedan pfening. Istodobno treba misliti da je porez u krunama u našem prvom izvještaju tek nakon nekoliko godina udaren na podložnike i od njih uziman. Da li treba na utvrđeni prihod udariti također i kamate iz jedne u drugu godinu, to Vašim gospodstvima i milostima prepuštamo na

142

rasuđivanje.
Tako smo sve Vašim gospodstvima i milostima na Vašu zapovijest poslušno izvijestili.
Mi pokorno i poslušno želimo marljivo ispuniti zapovijest.

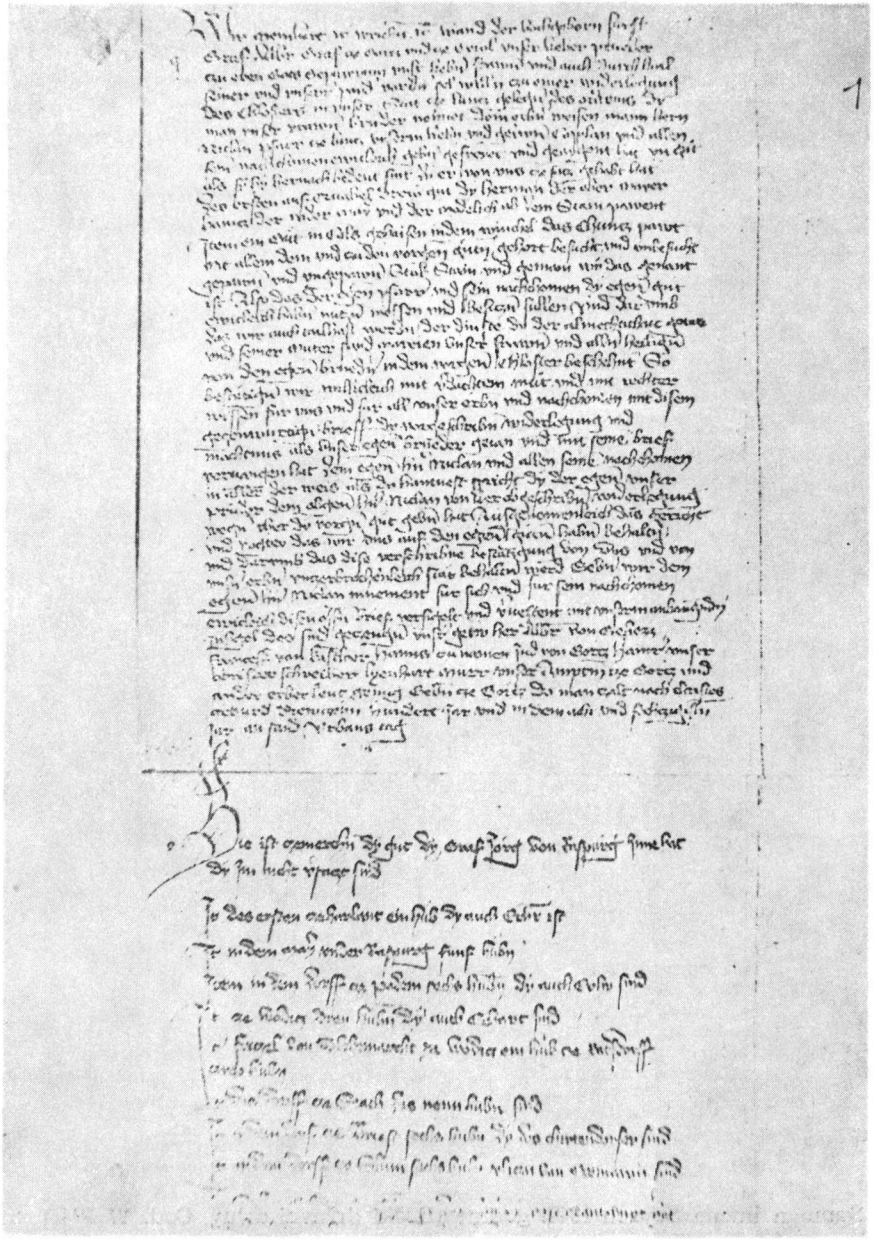
Dano

Ljubljana, predzadnjeg prosinca. Godine (Gospodnje) sedamdeset i četvrte.

Vaših gospodstava i milosti

Poslušni.

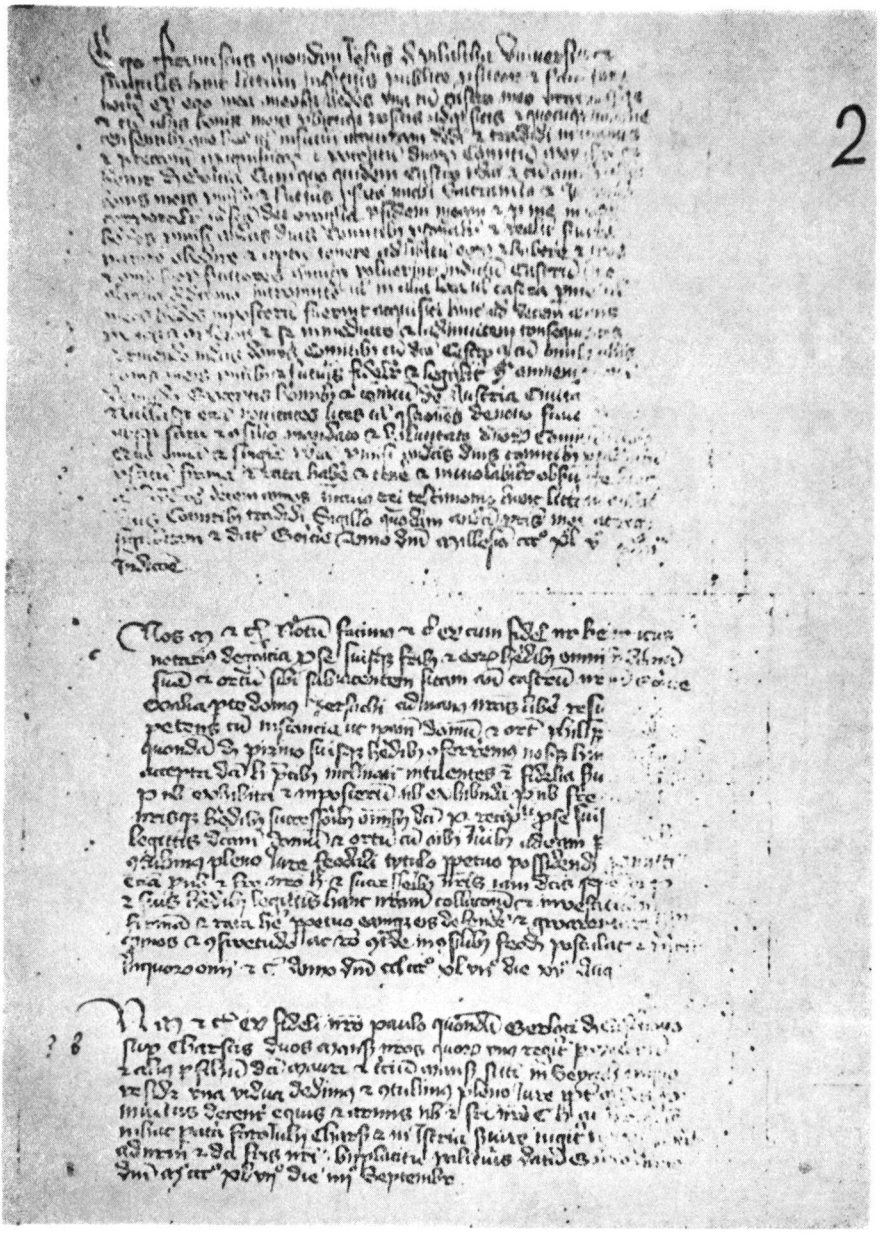
Njegove kneževske prejasnosti
Nadvojvode Karla od Austrije
za poslove uređivanja zaloga zemlje
određeni povjerenici za Kranjsku ./.

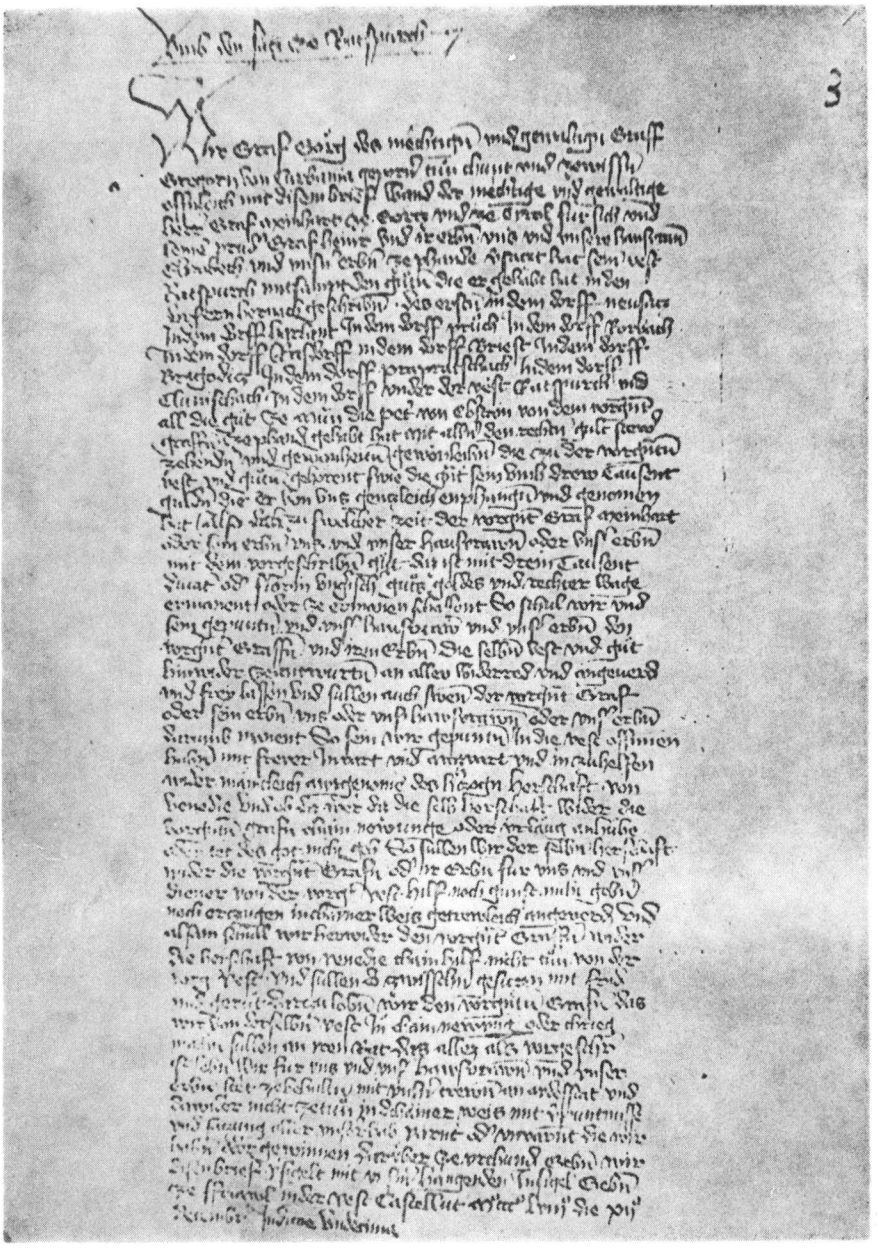
1. Prvi spomen imena Můn oko 1330. godine i Seach oko 1325. godine (Bečki državni arhiv, Cod. W 594 f. 123). **5**

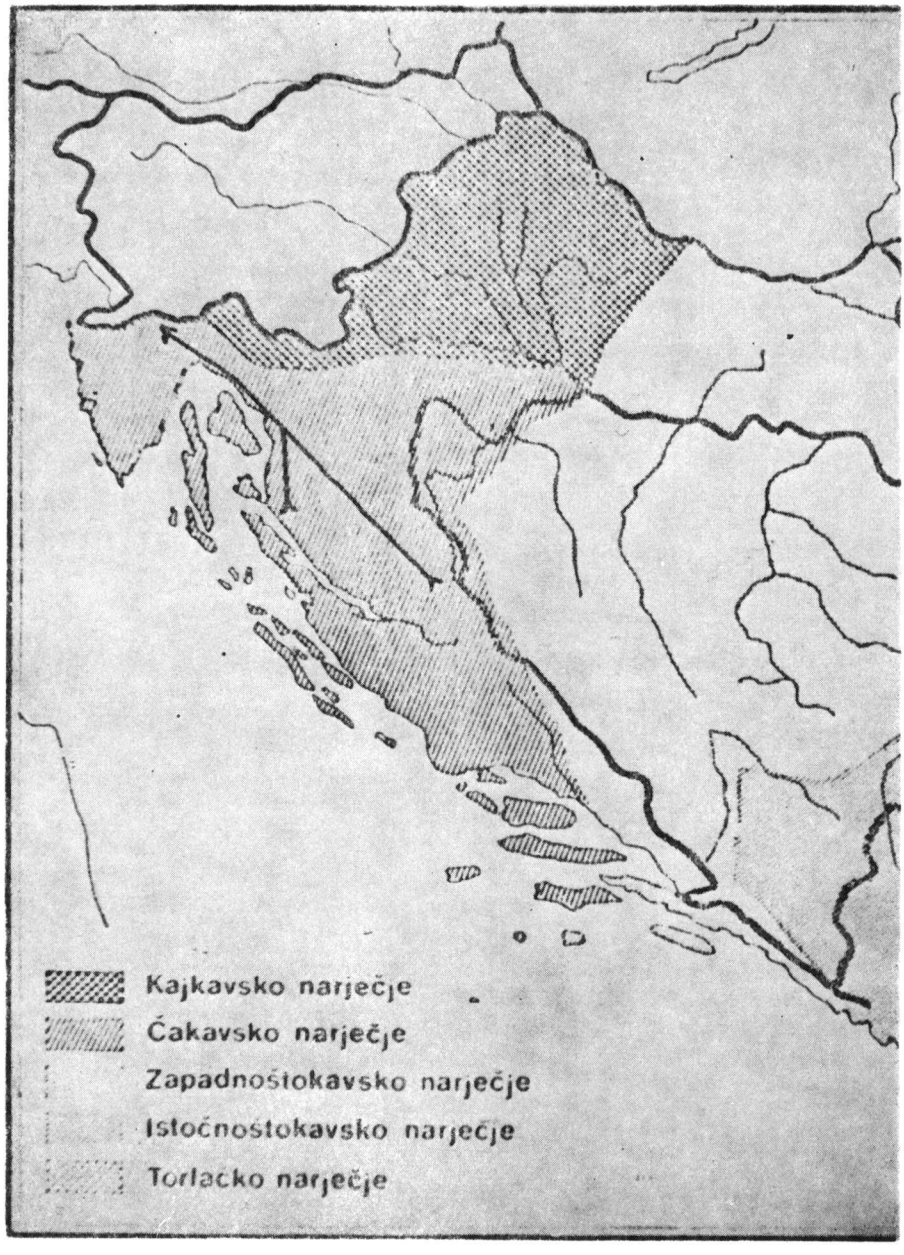
* Iza imena svakog dokumenta (slike, odnosno karte) navodi se u zagradama signatura, a iza nje točka u ovoj raspravi na koju se dokumenat odnosi: npr. S(lika) 5.

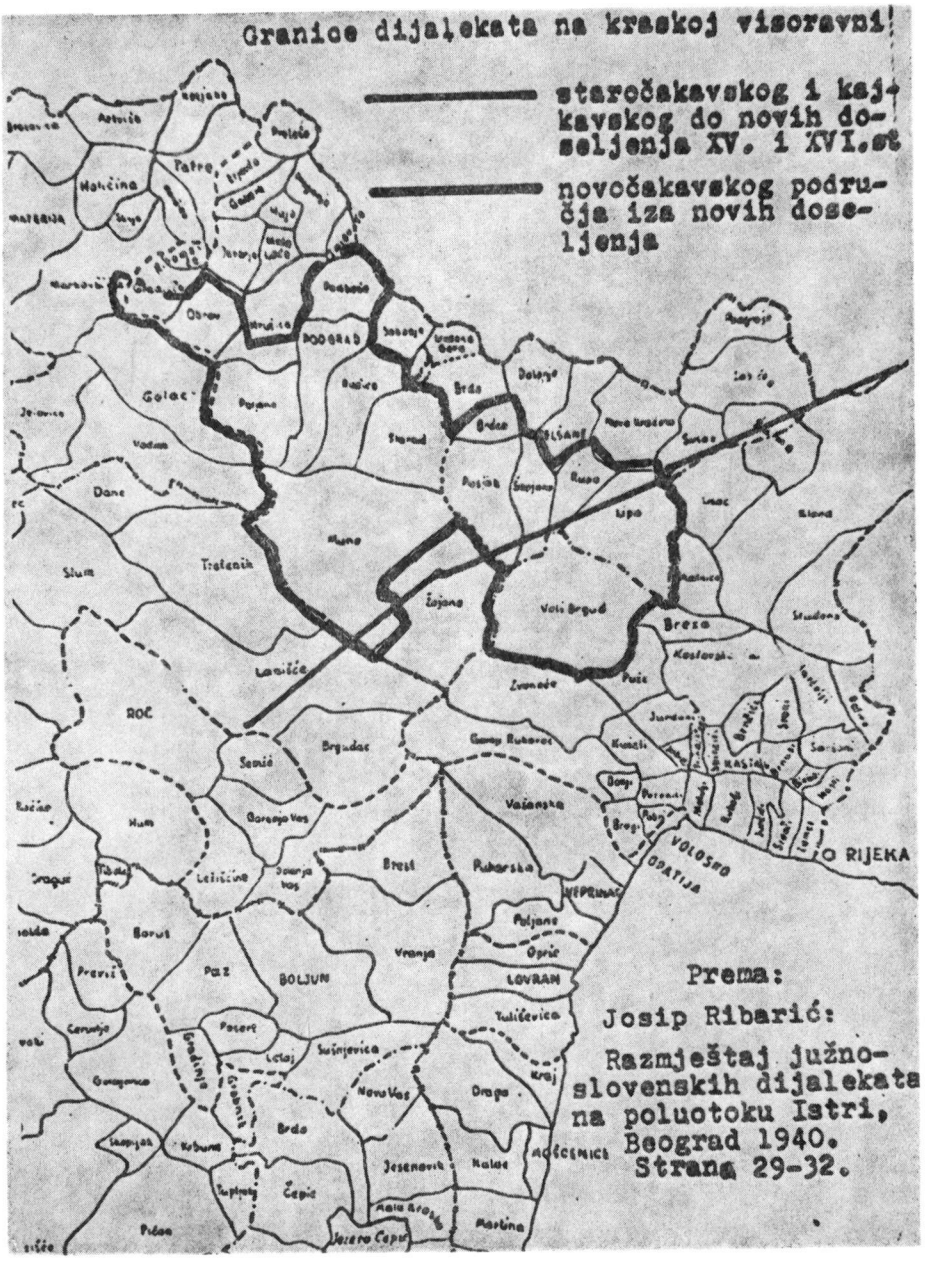
2. Spomen imena Seyach 1347. godine (Bečki državni arhiv, Cod. W 594 f. 51). **5**

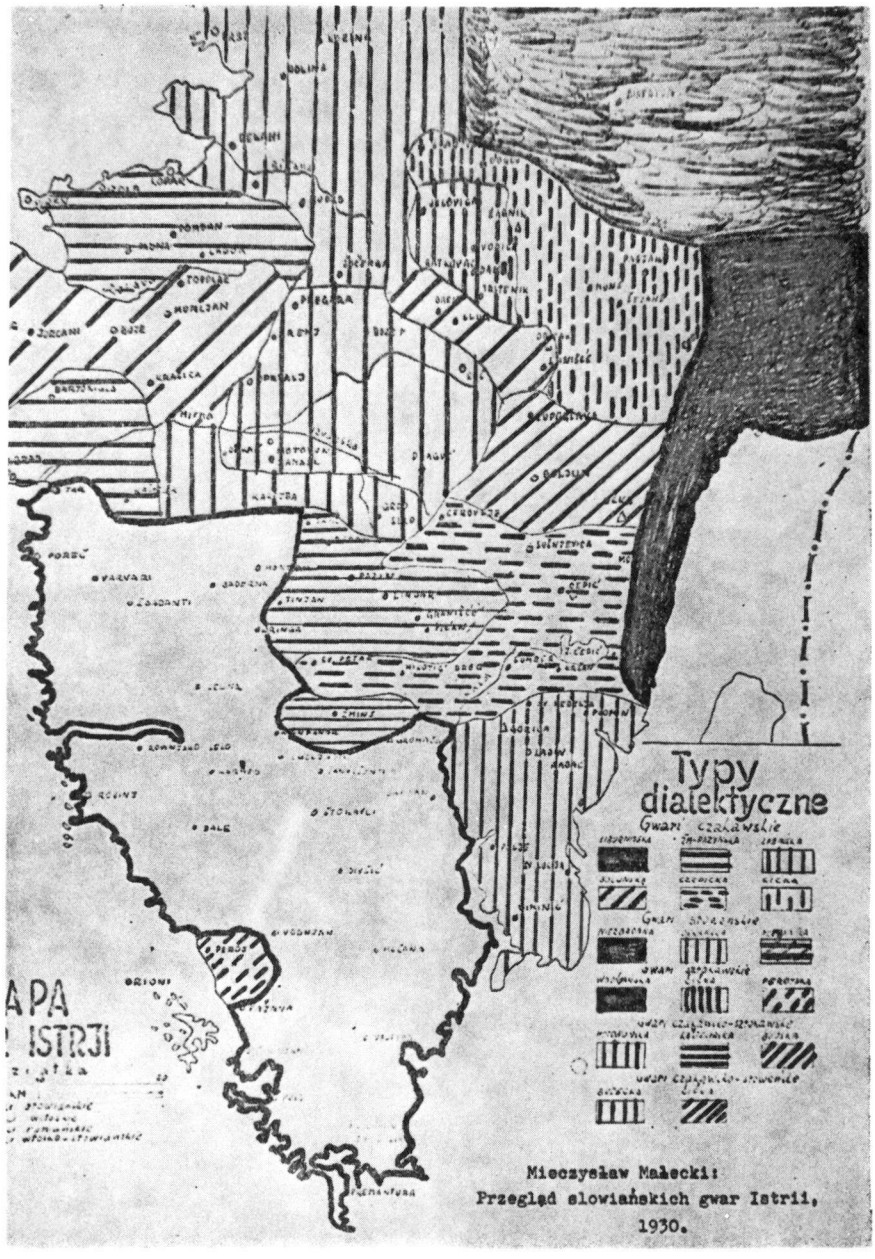
3. Spomen imena Muen 12. prosinca 1358. godine (Bečki državni arhiv, Cod. W 594 f. 54). **5**

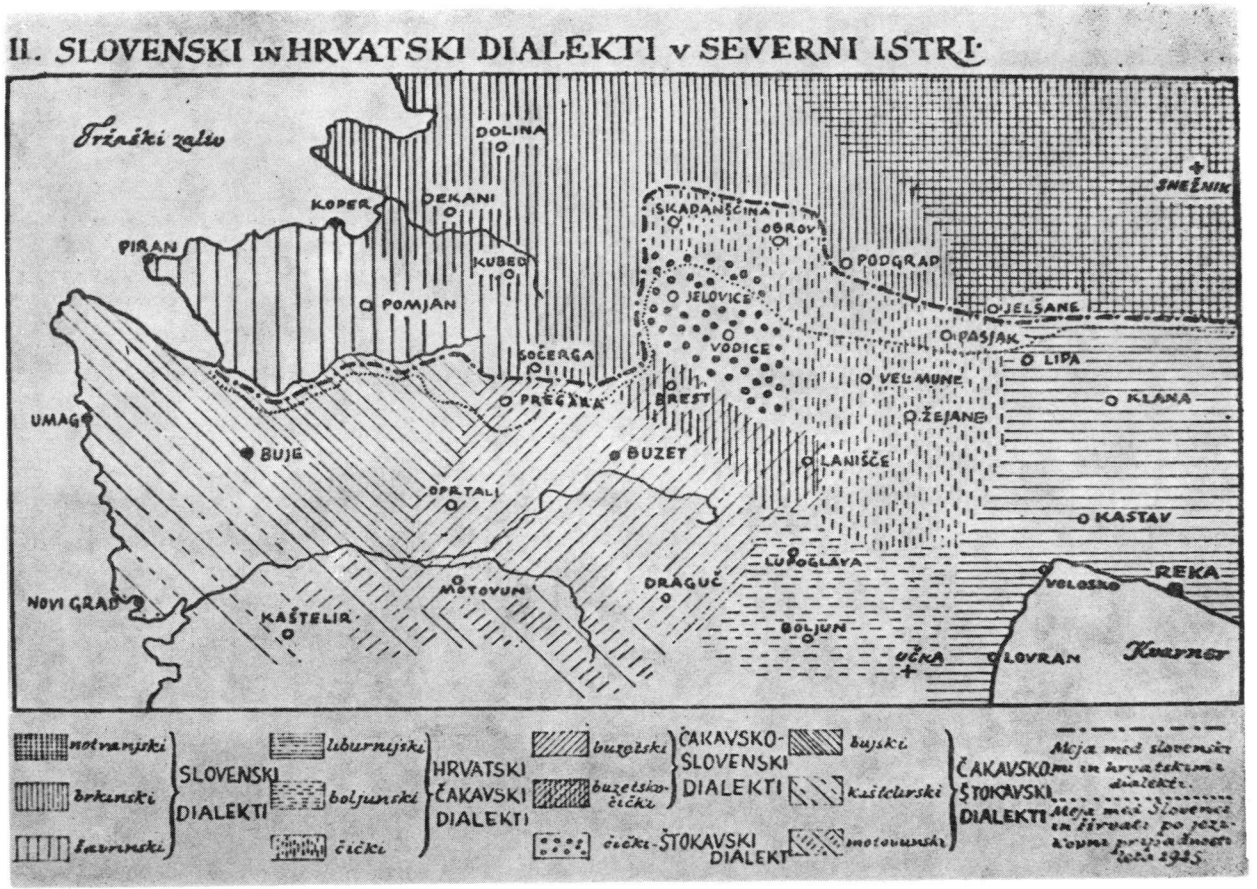
4. Karta predmigracionog rasporeda hrvatskosrpskih narječja (Dalibor Brozović, Hrvatski jezik, njegovo mjesto unutar južnoslavenskih i drugih slavenskih jezika, njegove povijesne mijene kao jezika hrvatske književnosti, u djelu: Hrvatska književnost u evropskom kontekstu, Zagreb 1978, str. 33). **11**

5. Granice dijalekata na kraskoj visoravni (prema: Josip Ribarić, Razmještaj južnoslovenskih dijalekata na poluotoku Istri, Beograd 1940, str. 29—32). 11

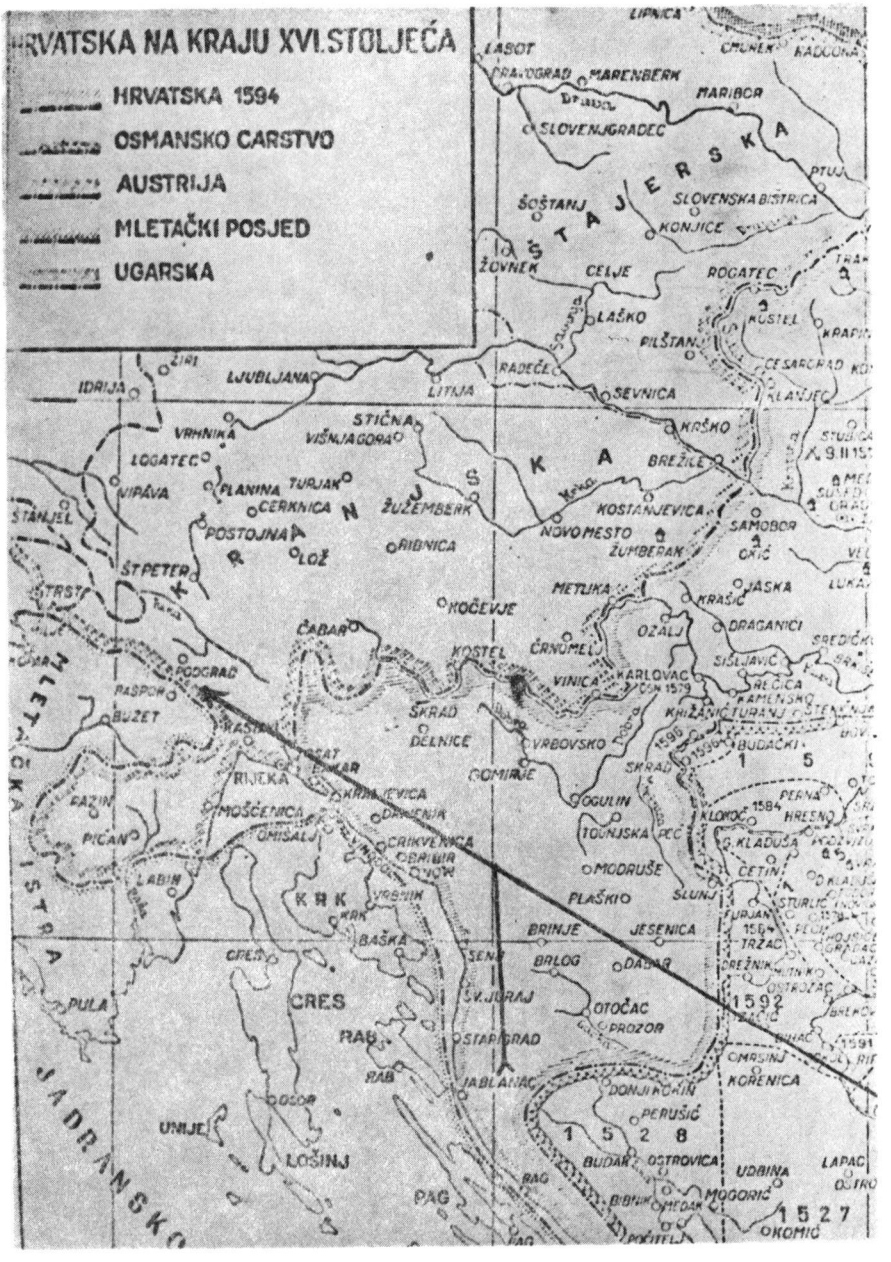
6. Pregled slavenskih govora Istre (Mieczysław Małecki, Przegląd słowiańskich gwar Istrji, Kraków 1930, karta III). **11**

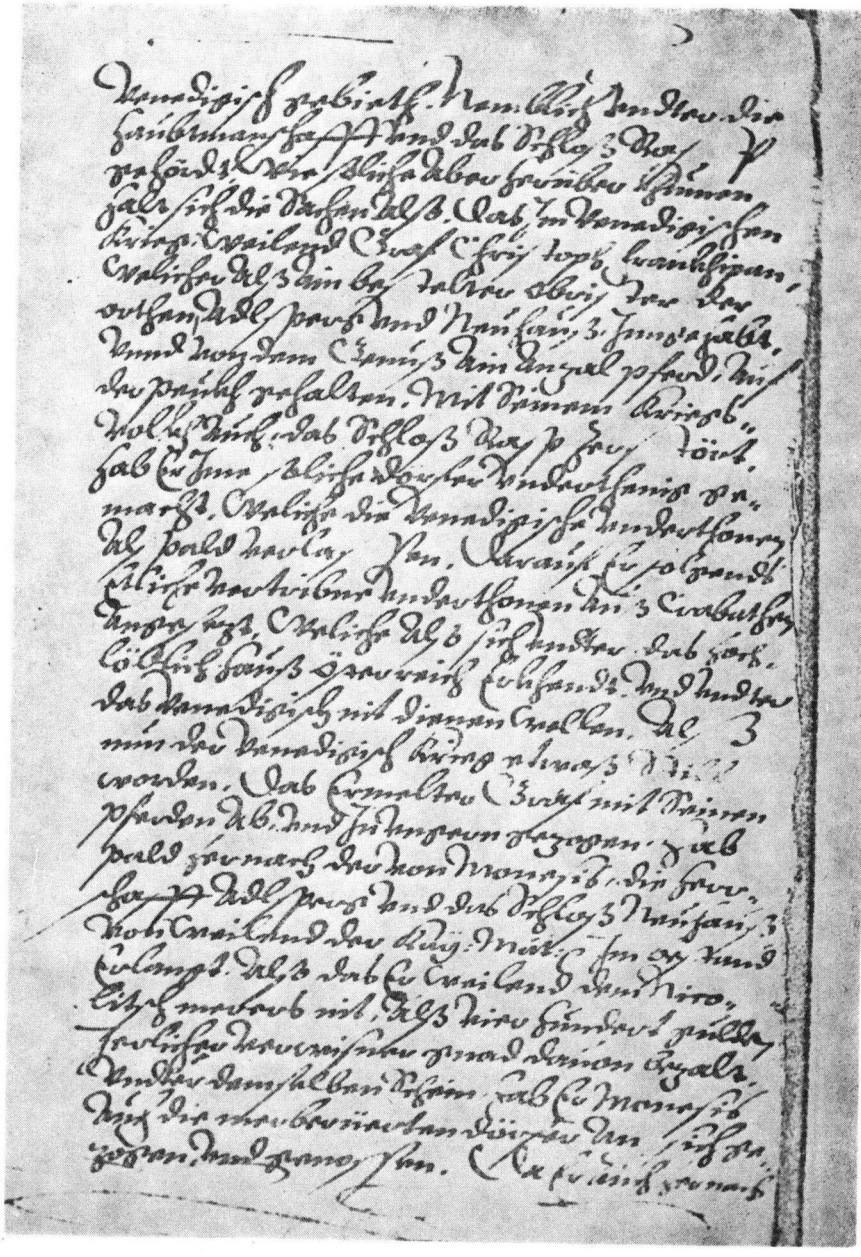
7. Slovenski i hrvatski dijalekti u sjevernoj Istri (Milko Kos, O starejši slovanski kolonizaciji v Istri, Razprave SAZU, Ljubljana 1950, karta II, str. 24). **11**

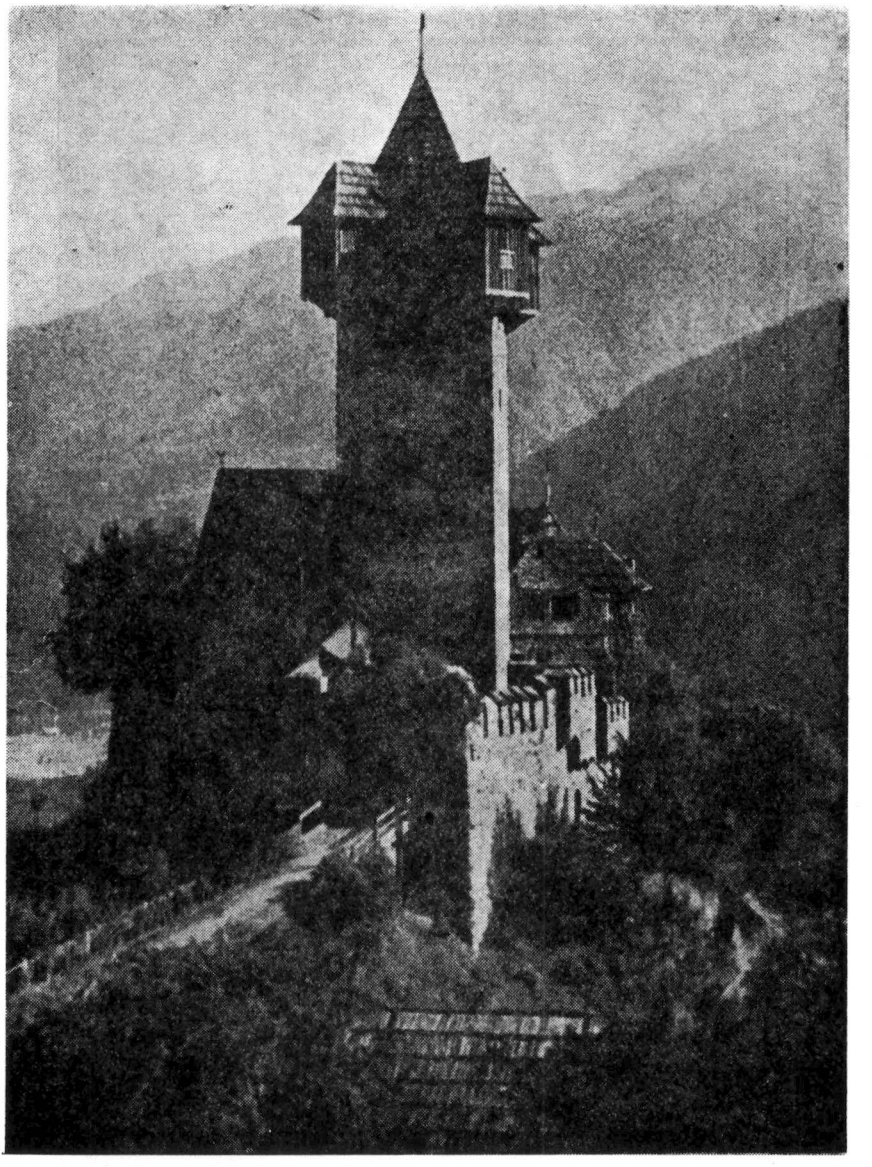
8a. Hrvatska u prvoj polovini XVI. stoljeća (Ferdo Šišić, Pregled povijesti hrvatskoga naroda[3], Zagreb 1962, karta 9, između strana 270—271; prema: Stjepan Srkulj, Hrvatska povijest u devetnaest karata, Zagreb 1937, karta br. 12: Hrvatska uoči bitke na Mohaču god. 1526). **11**

8b. Hrvatska na kraju XVI. stoljeća (Historija naroda Jugoslavije, II, Zagreb 1959, Nada Klaić, karta VI, između strana 416—417). **11**

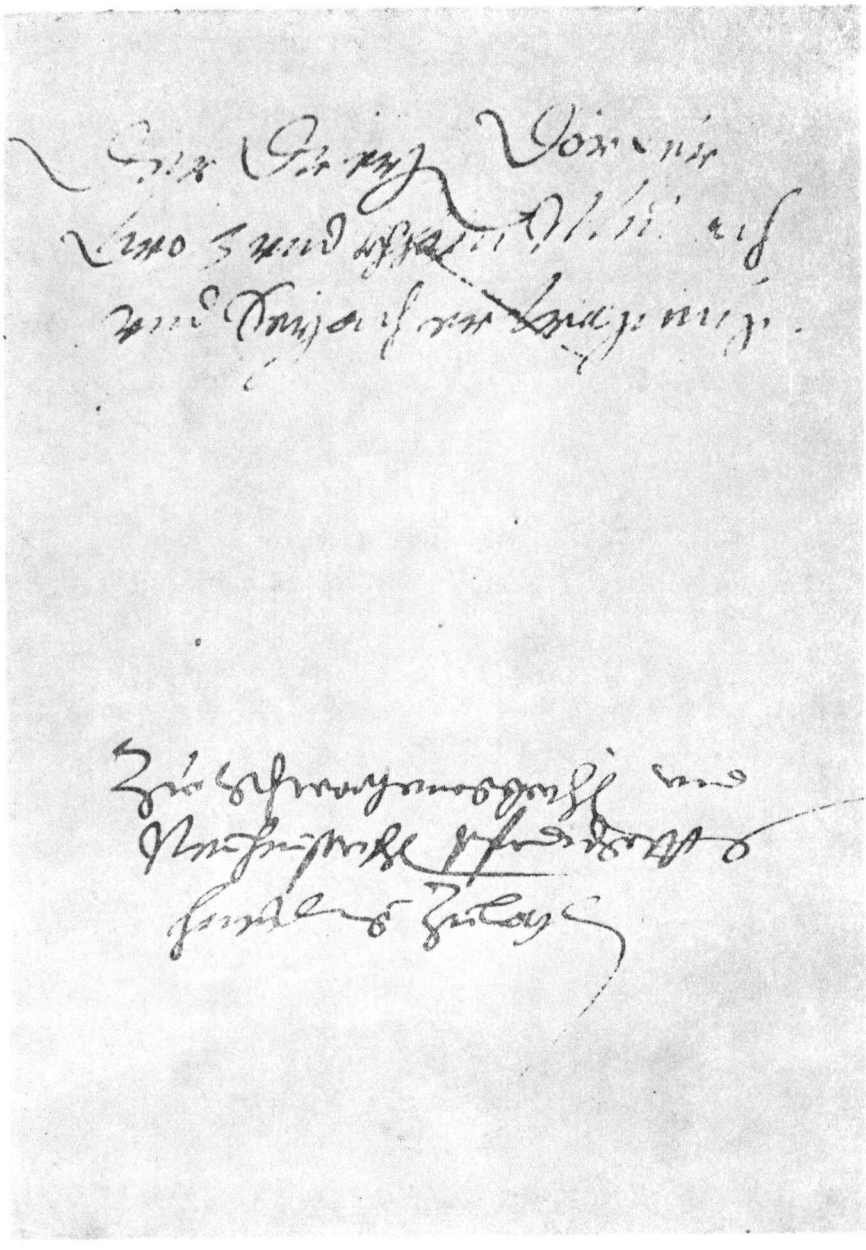
9. Krsto Frankopan Brinjski dovodi novo pučanstvo u tri sela, Vele i Male Mune i Žejane (Izvještaj Povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574, f. 140, 1—15). **11**

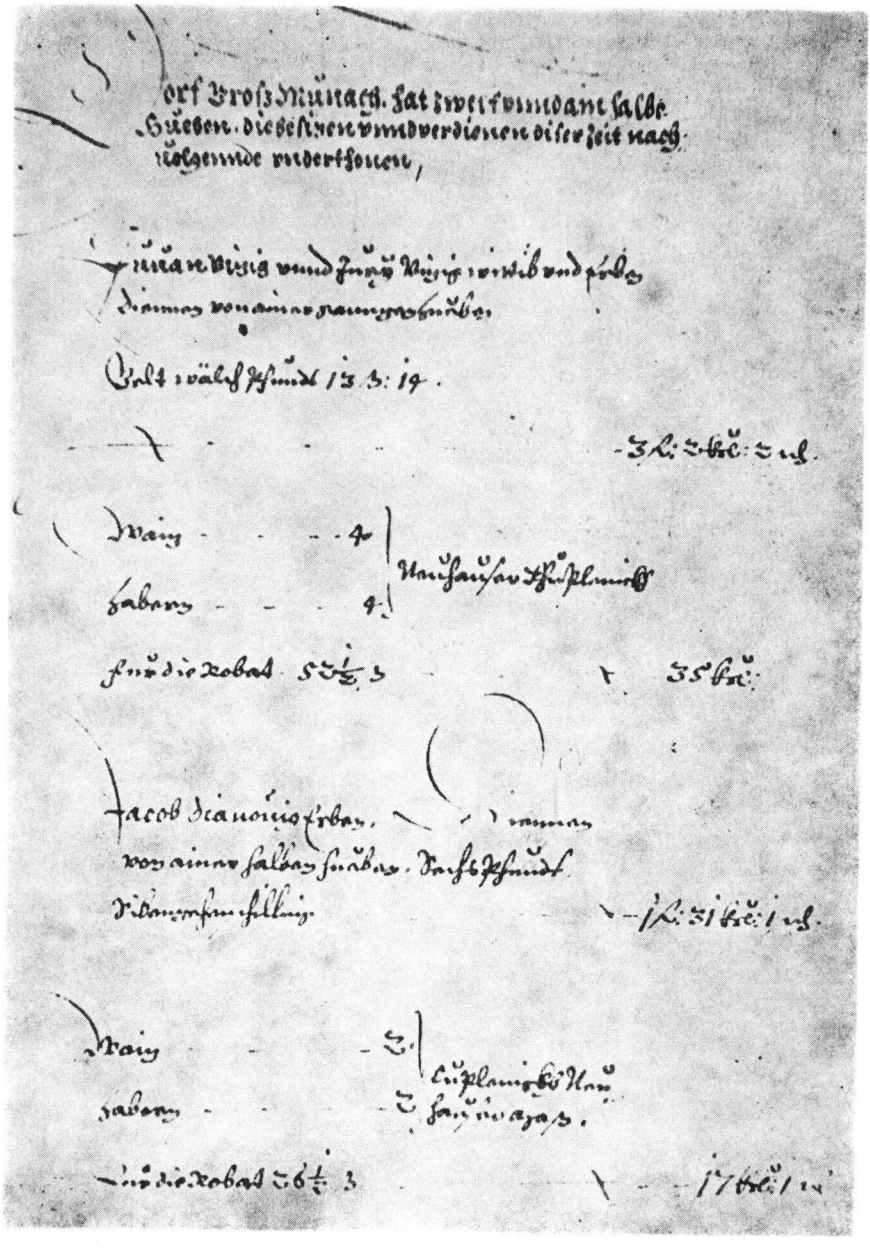
10. Zamak Falkenstein kraj Obervellacha (Koruška) — boravište Krsta Frankopana i njegove supruge Apolonije (Želimir Mažuranić, Samostan u Osoju, čuvar slavenskih predaja, Zagreb 1939, slika 4). **11**

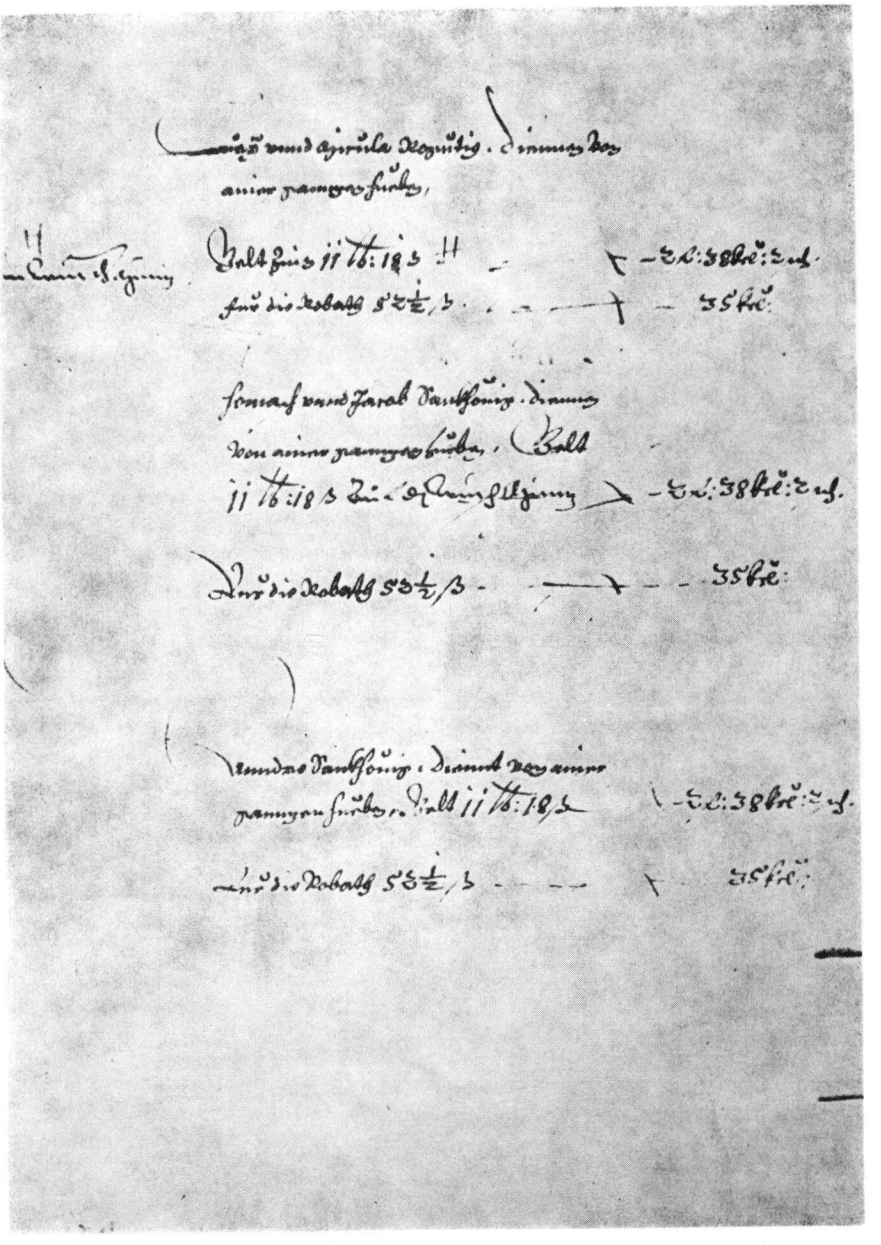
11. Oltarski triptih u crkvi u Obervellachu — Prikazuje portrete Krsta Frankopana i njegove supruge Apolonije (Želimir Mažuranić, n. dj., slika 5). **11**

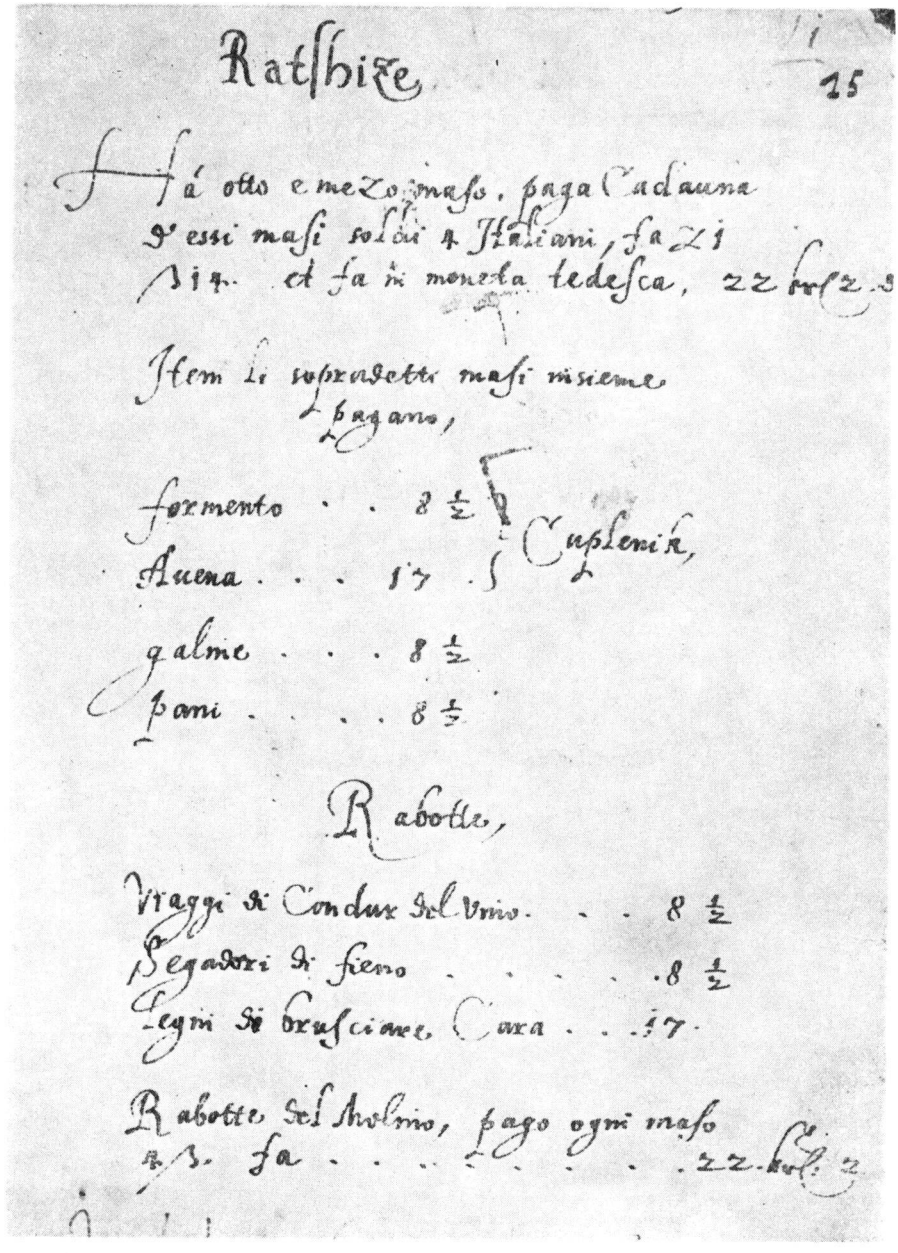
12. Naslovna strana urbara selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574. (SLA iöHk 1575—VIII—74, f. 126). **1**

13. Prva strana urbarskih odredaba za selišta u Velim Munama u urbaru selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574. (kao prethodna slika, f. 127). 7

14. Urbarske odredbe za neka selišta u Žejanama: s bilješkama »in Deutch(er) Munz« (kao prethodna slika, f. 131v). **6**

Ratshize 15

Fá otto e mezo maso, paga Cadauna
d'essi masi soldi 4 Italiani, fa Zi
314. et fa in moneta tedesca, 22 kr(z.

Item li soprascritti masi insieme
pagano,

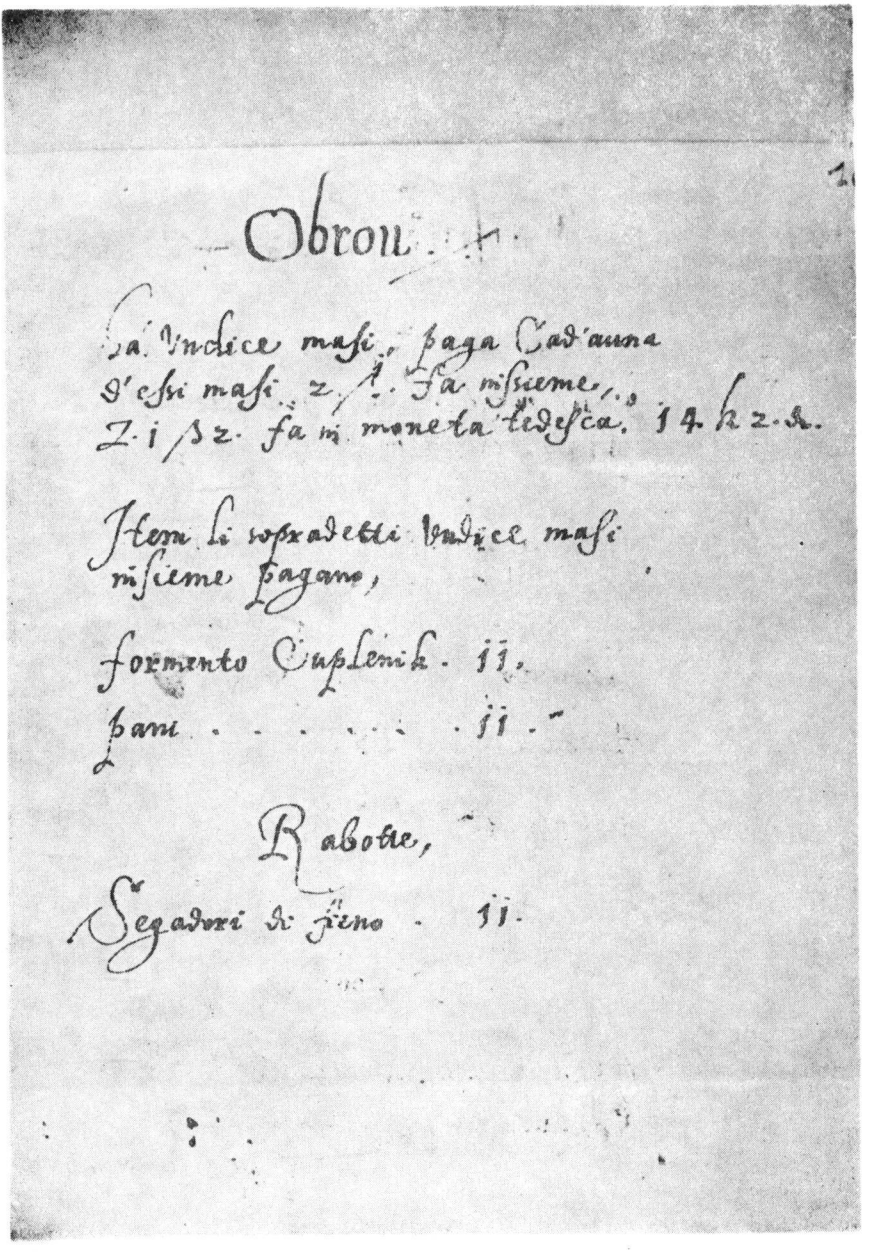
formento . . 8 ½
Auena . . . 17 } Cupleni k,
galine . . . 8 ½
pani . . . . 8 ½

Rabotte,

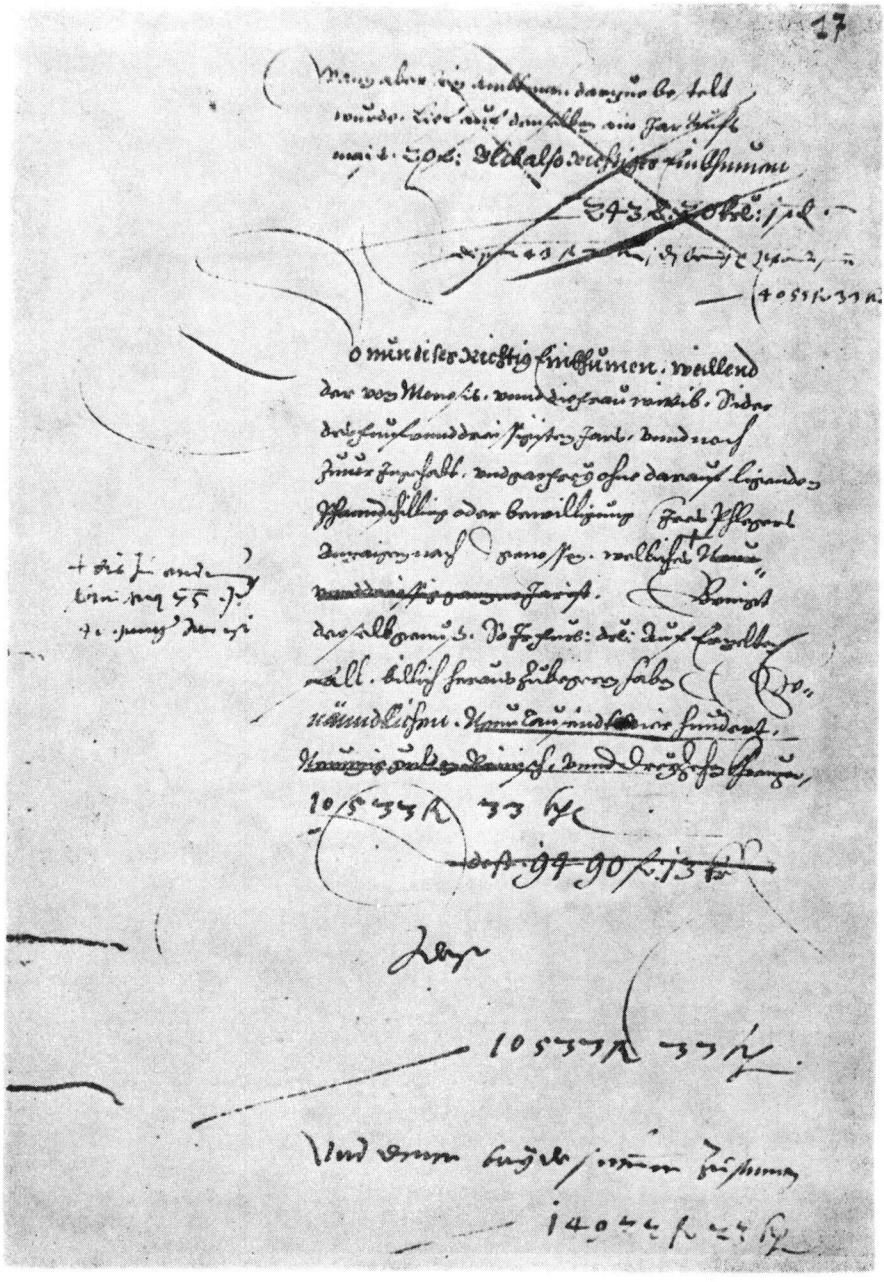
Vraggi di Condux del vino . . 8 ½
Segadori di fieno . . . . . 8 ½
Legni di brusciare, Cara . . 17.

Rabotte del molino, pago ogni maso
4 s. fa . . . . . 22. kr. 2

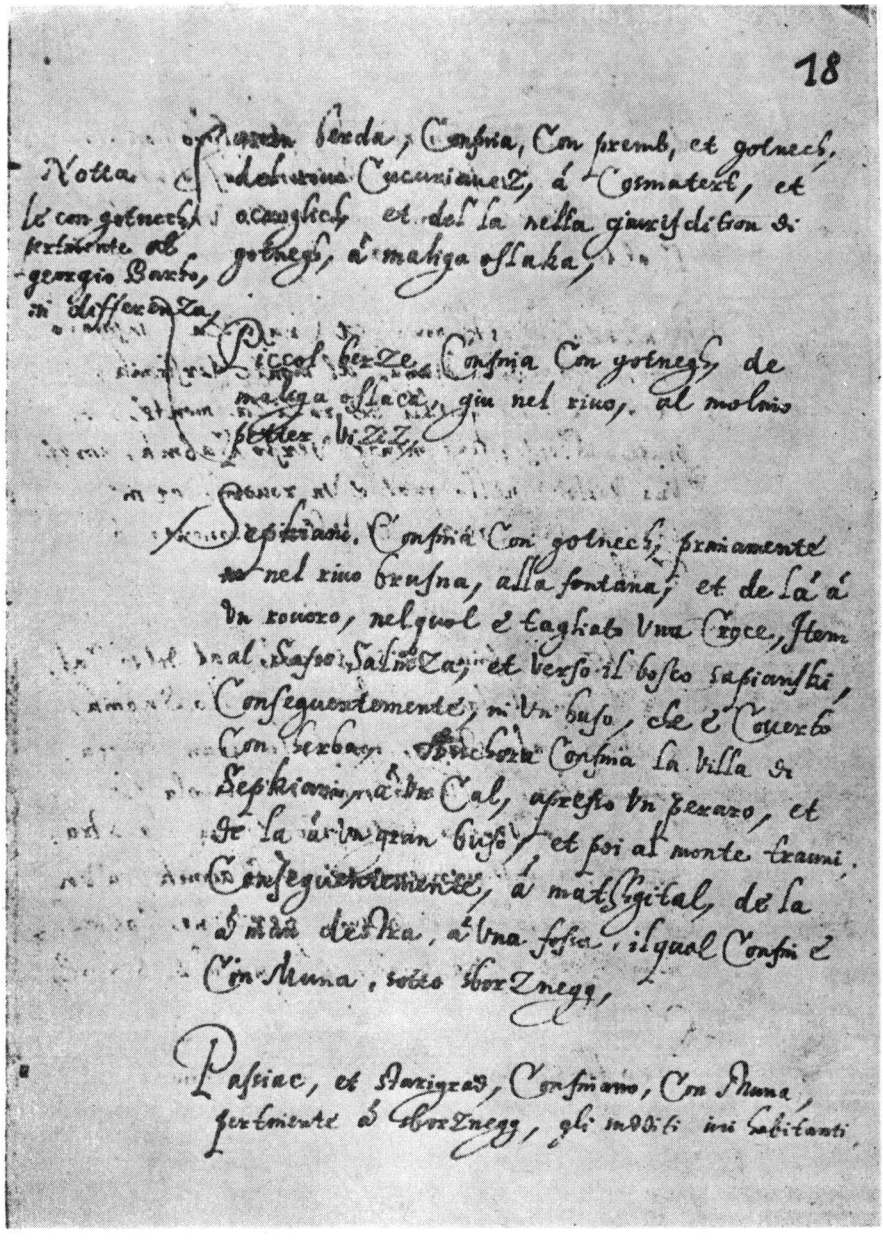
15. Uzorak novigradskog urbara iz godine 1576: Račice, fa in moneta tedesca (rukopis kod autora, f. 1). **6**

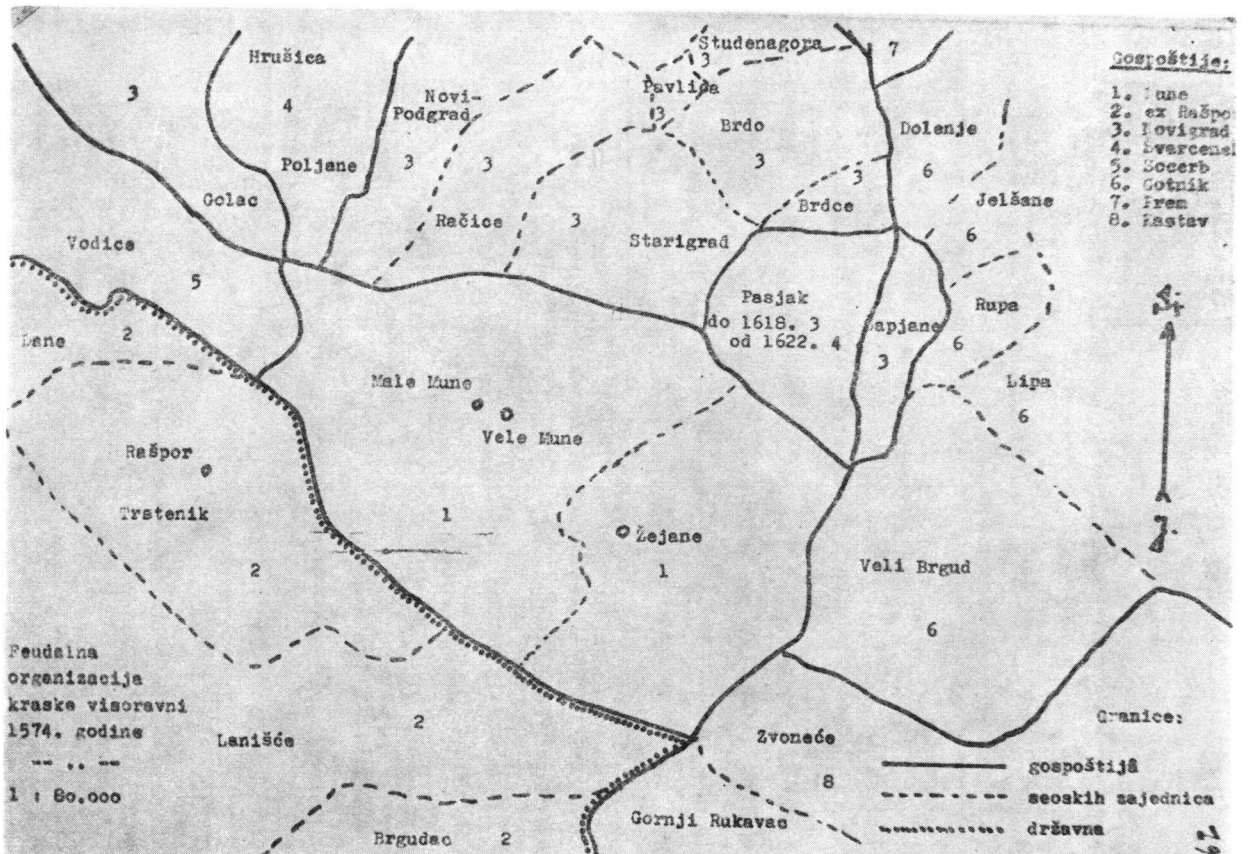
16. Uzorak novigradskog urbara iz godine 1576: Obrov, fa in moneta tedesca (rukopis kod autora, f. 1v). 6

17. Urbar selâ Vele i Male Mune i Žejane iz godine 1574: saldo duga obitelji Monesis Donjoaustrijskoj dvorskoj komori u Gracu (signatura kao kod slike 12, f. 135). **7**

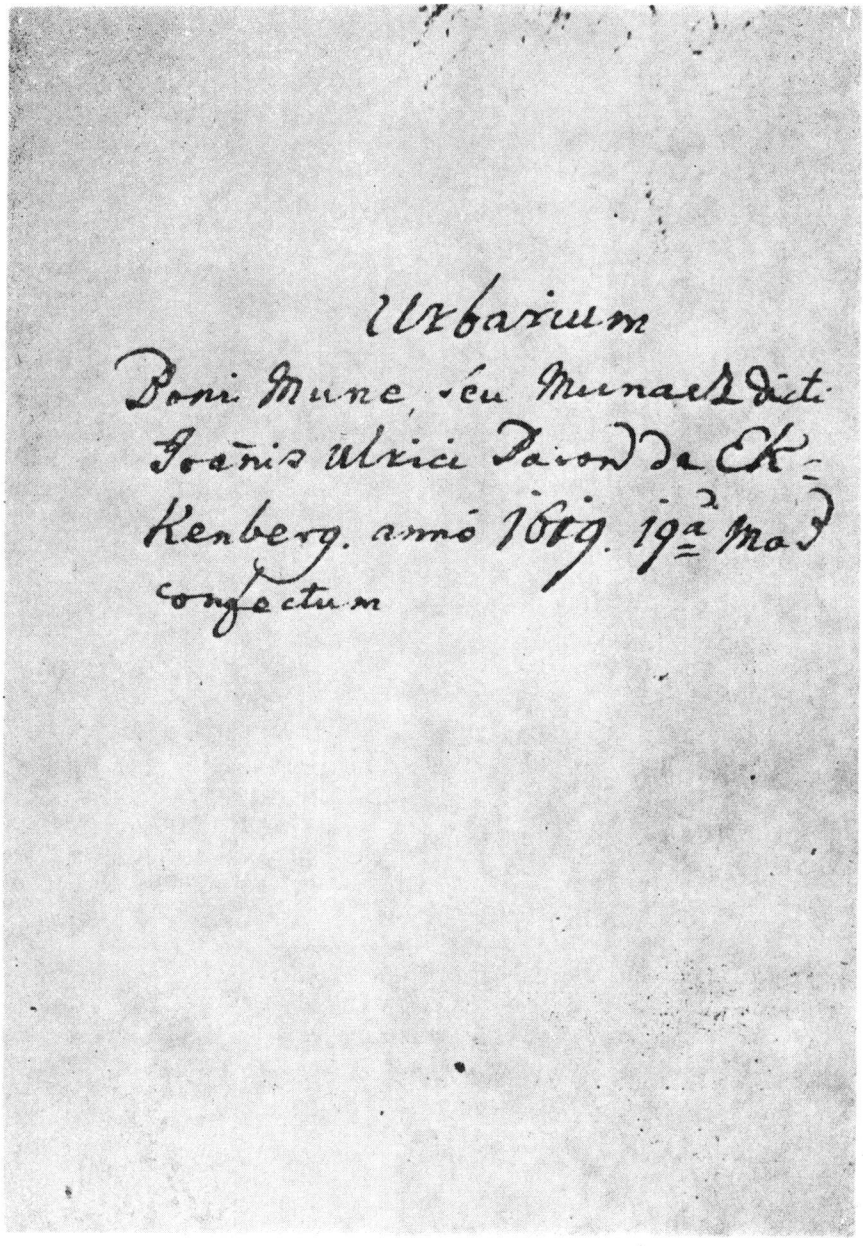
18. Novigradski urbar iz godine 1576: Muna pripada Švarceneku (signatura kao kod slike 15, nenumerirano poglavlje o razgraničenju gospoštije Novigrad, strana 5). **5**

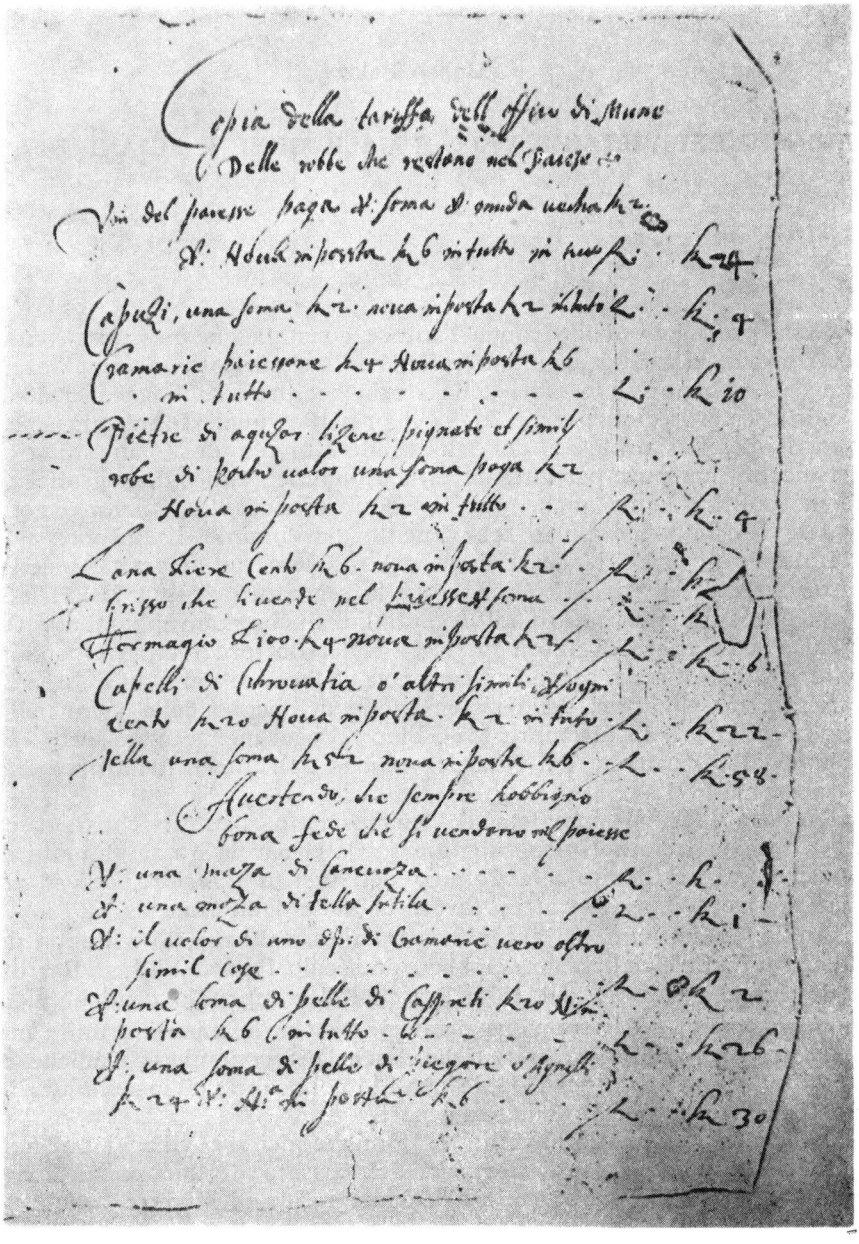
19. Feudalna organizacija kraske visoravni 1574. (prema Izvještaju povjerenika za poslove uređivanja zaloga zemlje u Kranjskoj, Ljubljana, 30. prosinca 1574, i Pircheggeru, Erläuterungen zum Historischen Atlas der österreichischen Alpenländer, ... Istrien, Wien 1929). **5**

20. Gospoštije na Krasu u XVII. stoljeću (po Pircheggeru, n. dj., Landgerichtskarte, Kartenblätter 35 i 37). **5**

21. Urbar dobra Mune od 19. ožujka 1619. godine (Urbarium beni Mune seu Munach dicti Joan(n)is Ulrici Baron(is) de Ekkenberg. anno 1619. 19ª Mar(tii) confectum. Arhiv Hrvatske, Isusovački samostani Rijeka, Dodatak, LVII 20, str. 95). **5**

22. Prijepis tarife munske mitnice 1636. godine (Copia della tariffa dell'officio di Mune, SLA iöHk 1636—V—24). **10**

Makso Peloza

URBARIO DEI VILLAGGI VELE E MALE MUNE E ŽEJANE DEL 1574

Riassunto

Nella prefazione dell'edizione l'autore constata che nessun urbario dell' Istria, provincia austriaca d'una volta, ha il significato — per l'interpretazione dei problemi elementari della storia dei propri villaggi e d'altre parti della loro microregione, come lo ha il presente, quale fonte non solo per i rapporti specifici urbariali dei sudditi di Mune e di Žejane verso i loro giurisdicenti, ma pure per altri aspetti: economici, etnico-demografici e avvenimenti politici, come anche per la conoscenza dell'organizzazione feudale della regione citata, dopo lo scioglimento del dominio di Rašpor.

L'autore presenta la descrizione del manoscritto, depositato nell'Archivio regionale della Stiria in Graz, sotto la segnatura iöHk 1575-VII-74. Insieme con il testo dell'Urbario l'autore pubblica anche due rapporti alla Camera dell'Austria Inferiore di allora in Graz: 1. del Dottore Johann Linsmair, procuratore della Camera, senza indicazione del luogo e senza la data, e 2. dell' incaricato per gli affari della sistemazione del pegno della terra nella Carniola, Ljubljana, il 13 dicembre 1574. Fino ad oggi questo manoscritto è stato studiato dal Bidermann, dal Ribarić, nonchè dall'autore della presente pubblicazione nel 1971.

Eseguita l'analisi completa del manoscritto, l'autore constata che si tratta di un urbario nel pieno significato della parola e non soltanto di una resa dei conti del debito alla Camera dell'Austria Inferiore, per 40 anni di redditi dei tre villaggi sottratti a favore della famiglia Monesis.

Studiando con cura gli avvenimenti, l'autore illustra lo sviluppo dell'appartenenza feudale dall'inizio del 14-esimo secolo fino al 1791, indica le fonti per il presente Urbario del 1574. Presenta il compendio degli obblighi dei singoli sessionari e dei tre villaggi interi, nonchè le misure e unità monetarie. Inoltre presenta le caratteristiche essenziali economico-giuridiche e politiche di tale documento del 1574, le quali lo collocano nell'insieme degli avvenimenti che hanno portato alla sua genesi.

Dall'elenco dei cognomi delle 48 famiglie dei tre villaggi nell'anno di origine dell'Urbario e dai dati storici del passato di tale popolazione, qui presentati, si rivela il carattere etnico-demografico di Mune e Žejane.